

УСПРС—Критика Закона о образовању
октобар 2009.

Издавач

Унија синдиката просветних радника Србије

За издавача

Леонардо Ердељи, председник УСПРС

Одговорни уредник

Драган Матијевић, члан тима за реформу УСПРС

Технички уредник

Драгана Југовић, професор

Лектор и коректор

Предраг О. Ђурчић, професор у пензији

Ивана Ђурчић

Корице

Лела Антонијевић

Штампа

Графика ЈУРЕШ Чачак

Тираж

2000

С а д р ж а ј

- Бурна судбина једног закона5
- Lex facta est9
- Анатомија једног закона 20
- Генега неуспешног настојања25
- Сила закон променила 76
- Законом до конфузије82
- Колизије и небулозе87
- Дупле поруке.....96
- Финансирање образовања99
- Поглед на Закон из визуре родитеља104
- Системски или партијски закон109
- Величина одговорности116
- Уравниловка и мотивација119

ПРЕДГОВОР

Као што сам наслов говори тема брошуре пред Вама је критика најновијег Закона о систему образовања и васпитања. Да би та критика била и компетентна и свеобухватна неопходно је да у њој учествују људи који су заинтересовани за функционисање овог Закона, дакле, људи од струке, практичари, који „изнутра“ могу да сагледају све аспекте примене овог Закона. Зато смо се одлучили да на тему Закона пишу наставници практичари, директори школа, педагози, правници — школски секретари, родитељи, начелници школских управа, синдикалци. Сматрамо да управо они, захваљујући својој професионалној стручности и дугогодишњем радном искуству имају способност да предвиде све практичне последице примене овог и оваквог Закона. Тим пре, што је предлагач Закона у потпуности игнорисао мишљење ових људи у процесу припреме овог Закона, па самим тим и није ни могао ни имати свест о томе шта он све може проузроковати у образовном систему.

Ова брошура, такође, требала би да буде својеврсно сведочење о томе како се просветне власти односе према образовању Србије, какав је њихов однос према самој струци, као и каква је њихова свест о друштвеном значају образовања. Или, ако је Банки Мун на прошлом годишњем заседању Савета безбедности УН констатовао да ће свету у овом веку највише недостајати бистра вода и учитељи, онда би наши „просветни визионари“ могли да констатују како им је „воде и учитеља преко главе“.

Редакција

УВОД

БУРНА СУДБИНА ЈЕДНОГ ЗАКОНА

Пројекат свеобухватних и опсежних реформи у образовању Србије које је 2001. године започео тадашњи министар просвете Гашо Кнежевић са својим сарадницима, а који је почео да се примењује 2003. године, био је условљен доношењем нових закона о основној и средњој школи. Како се са почетком реформи журило па није било довољно времена да се донесу ови закони, прибегло се доношењу такозваног кривног закона, односно Закона о основама система образовања и васпитања. Њиме су јединственим решењима за оба нивоа образовања регулисана многа питања на исти начин, док су специфичности остале у посебним законима. Тако су сада два нивоа образовања регулисана помоћу три закона, а тиме је створен и законски основ за почетак реформи. Закон је донет по хитном поступку у јуну 2003. године.

Сама та чињеница крије у себи опасност да нека питања не буду квалитетно решена, што се посебно видело у статусу специјалних школа за децу с посебним потребама, школа са домовима ученика и уметничких школа, а то је и пракса убрзо потврдила.

Највећи проблем огледао се у чињеници да реформа основног и средњег образовања није добро замишљена, чак ни у техничком смислу, јер није било решења о њеној изводљивости. Наиме, полазак ученика у први разред са шест уместо са седам година, као и прелазак на систем $3 + 3 + 3$ уместо $4 + 4$ (о чему смо детаљно писали у „Белој књизи о реформи“ на странама 191—194), био је нерешив проблем за носиоце реформе, а њихов одговор да ће се све решити у ходу био је велика бесмислица. Када се томе дода и увођење припремног разреда, то је значило обавезно чак десетогодишње основно

образовање, што је са своје стране захтевало много дубље сагледавање потребних услова за такву промену, које носиоци реформе очигледно нису ни били свесни.

Унија синдиката просветних радника Србије (УСПРС) тада је жестоко нападала и неке реформске потезе и Закон о основама система образовања и васпитања којим би се све то омогућило. Већ тада било нам је јасно да ће многе одредбе тог закона изазвати ненадокнадиву штету по образовни систем Србије, али нисмо наишли на разумевање других синдиката, док стручна и шира просветна јавност није ни била довољно упућена у проблематику, због чега су пропали наши покушаји да се у закон уграде боља решења.

Указивали смо на крхкост српске демократије и тврдили да ће образовни систем начином, саставом, избором и делокругом рада школских одбора, школских управа, инспекцијских служби, директора школа, Националног просветног савета и разних „центара“, уместо демократизације довести до потпуне политизације, да су овлашћења директора неразумно велика и непромерена, да су заштићена права деце али не и наставника, да нема системских решења нити институција и да нема довољно финансијских средстава за спровођење закона.

Нажалост, врло брзо показало се колико смо били у праву, јер су школе постале полигони за надметање политичких странака, дошло је до великих подела у колективима, тешких злоупотреба од стране директора, пада у квалитету руковођења школама, раста броја минорних предмета на рачун фундаменталних наука, раста броја запослених ван здраве логике, великог броја нестручних наставника и оних који су оспособљени на курсевима сумњивог квалитета, застоја у стручном усавршавању, а нису донета ни одговарајућа пратећа акта.

Доласком Љиљане Чолић на место министра просвете у марту 2004. одмах се кренуло у заустављање „реформи“,

јер је њена визија српског образовног система била битно другачија од концепта Гаше Кнежевића. Услов за то биле су нужне измене Закона о основама система образовања и васпитања, па су већ неколико месеци касније усвојене измене тог закона, који суштински није донео ништа ново и многа спорна решења остала су на снази. Међу dobrим решењима било је враћање система основног образовања на 4 + 4, припремни разред и стварање Завода за унапређивање образовања и васпитања са више центара и др. **Измене и допуне Закона о основама система образовања и васпитања донете су у мају 2004. године.**

После одласка Љиљане Чолић и доласка Слободана Вуксановића на место министра просвете у септембру исте године, проблем Закона о основама система образовања и васпитања поново је отворен тако што је Вуксановић, уважавајући сада оштрије ставове и осталих синдиката, припремио измене и допуне закона који је његова претходница већ једном измеила. Те измене нису прошле кроз скупштинску процедуру, јер је министар Вуксановић смењен после догађаја у афери „Индекс“. Требало је да измене уђу у скупштинску процедуру у септембру 2006. године.

У мају 2007. министра Вуксановића заменио је трећи министар из исте странке, Зоран Лончар. Он ће остати упамћен као „самозвани министар за Косово и Метохију“, јер се уопште није бавио својим ресором. Изјава госпође Србијанке Турлајлић, уваженог професора Електротехничког факултета: „Господин Зоран Лончар уопште није свестан да је министар просвете. Немојте га више узнемиравати“ — на најбољи начин говори о овом министру просвете и сваки даљи коментар био би сувишан.

Садашњи министар просвете Жарко Обрадовић (од јула 2008) такође је по хитном поступку донео нови Закон о основама система образовања и васпитања, **који је ступио на снагу 11. септембра 2009. године.** Међутим, осим на

речима и обећањима да ће учинити све да закон буде бољи, није много учинио, јер ни он није уважио наше суштинске захтеве које истичемо од 2003. године. Наиме, и даље су састав и избор школских одбора неприхватљиви, нису смањена превелика овлашћења директора и поред лоших искустава и неколико стотина милиона динара бачених на изгубљене судске спорове, није спречено поткрадање буџетских средстава и незаконито запошљавање, а враћени су савети и центри, пренаглашена је заштита ученика али не и наставника и тако редом. Најпроблематичније од свега јесте увођење економске цене при финансирању рада школа, и то сукцесивно од школске 2011/12. године. Међутим, већ ове школске године уведени су нови критеријуми о броју ученика и одељења првог и петог разреда, што је довело до нових вишкова запослених, а и оних с непуним радним временом, упркос чињеници да ова одредба закона треба да ступи на снагу тек у школској 2011/12. години, после доношења одговарајућег правног акта. То се могло очекивати пошто је актуелни министар именован за вођу овог пројекта Тинде Ковач-Церовић, особу која је на истој функцији била и при доношењу закона из 2003. године.

На страницама ове брошуре, о овом закону писаће људи од струке, практичари: професори, школски секретари, педагози, начелници школских управа, директори школа, дакле, они којима је главни циљ борба за стабилан и бољи образовни систем, а то и јесте смисао постојања Уније синдиката просветних радника Србије.

Мени је, као једном од директних учесника и саговорника у име Уније СПРС са онима који су водили српско образовање од 2001. до 2009. године, била част да напишем овај кратак увод у материју која је пред вама, са освртом на хронологију дешавања.

Миодраг Скробоња,
председник УСПРС од 2001. до 2005. године

LEX FACTA EST! (И БИ ЗАКОН)

Коментар новог Закона о основама система образовања и васпитања, „Службени гласник Републике Србије“, број 72/2009.

Током 2008. и прве половине 2009. године, Национални просветни савет, стручна јавност, заједнице школа и синдикати иницирали су измене и допуне Закона о основама система образовања и васпитања из 2004. да би се отклонила многа лоша решења. Тако је било и у мају ове године. Сви заинтересовани бавили су се анализама и својим предлозима за измене тог закона и одједном је донета одлука и објављено да се ради на новом закону. Хитно је објављена такозвана јавна расправа која је трајала „од петка поподне до понедељка изјутра“. Они који су и у таквој расправи учествовали, и нешто предлагали, никад нису добили никаква објашњења и одговоре. Брзо се ушло у скупштинску процедуру и читаво једно поподне и вече до поноћи пратили смо скупштинске расправе о просвети и образовању у Србији. Мало смо сачекали посланике да дођу са одмора и онда је 31. августа 2009. усвојен закон, а када је прошло оних обавезних осам дана — и би закон (*lex facta est*)!

Као да је неко хтео да замајава Национални просветни савет, заједнице школа, синдикате и струку радом на изменама старог закона, а сам је припремио нови. Каква је порука упућена свима њима? Ви не знате ништа о образовању, о васпитању деце, о „европском моделу образовања“ и „писабонској агенди“, шта има вас да питамо о томе. Ми ћемо вам подарити један закон који ћете ви да спроведете и у нашој земљи биће решени сви проблеми. У интервјуу

„Просветном прегледу“ (број 2426 од 10. септембра 2009. године), државни секретар у Министарству просвете др Тинде Ковач-Церовић открива нам да Србија постаје „једна велика учионица“, и да „свако у систему добија додатне задатке“ и да „на основу овог закона ни у једној школи, ни у једној учионици не би требало очекивати масовну дискриминацију или озбиљно насиље“. Такође, она појашњава да је „на много тачака земља искорачила напред, а само је систем образовања остао назад“ и да то обавезује систем образовања да и он нешто учини. Уз све то сазнали смо да овај закон „бар две партије осећају као свој (...) и чињеница да смо усвајали (ко то ми?! — примедба аутора) амандмане из различитих странака скоро у истом проценту (!!) говори да смо изашли из фазе у којој је штошта било ситночаршијска политика, а образовање нешто што припада само овој или оној политичкој странци“.

На овакве констатације могу се поставити следећа питања и изрећи нека запажања:

Како ће то Србија постати „једна велика учионица“ са садашњим срамно малим издвајањем за образовање?

Ми ни до сада нисмо имали „масовну дискриминацију“ и „озбиљно насиље“ у школама, тако да овај закон само због тога није требало ни донети.

Ако неко очекује да систем образовања реши све проблеме у овом друштву сам од себе, поставља немогућ задатак систему образовања, али тврдити да је читаво друштво развијеније од система образовања напосто је погрешна констатација и замена теза. Тако изгледа да је читаво друштво у својим слободама, правима и демократичности отишло напред, а само систем образовања вуче назад! Да би се ово образложило, потребан је посебан рад који излази из оквира теме о којој се овде говори, али мислимо да је довољно ући у наше школе, разговарати са ученицима, професорима и родитељима и биће јасно ко вуче друштво напред, а ко назад.

Такође, треба јавно поставити питање ко треба да стоји иза Закона о образовању: да ли две политичке партије или пре свега стручна јавност и читаво друштво? Ако се неко хвали оваквим стварима, он није схватио природу и суштину система образовања. Уколико систем образовања не зависи од учитеља, наставника, професора и ученика, већ од политичких партија, он је осуђен на пропаст, јер ако је истина ствар „нагодбе“ и „истог процента“, онда ту нема истине и нема никаквог одрживог система. Али, хвала богу, док је десетине хиљада учитеља и наставника и стотине хиљада ученика, систем ће од њих зависити и независно од свега опстаће и вршиће своју племениту мисију.

Начин доношења поменутог закона потпуно је погрешан и нимало није уважаио основне актере образовног система и друштва у целини. Зар није било боље да је закон имао праву јавну расправу у којој би аргументовано могли учествовати сви заинтересовани? Ту би се искористила прилика да се читаво друштво ангажује око овог важног питања, да се сви окупимо око оног што би за једну земљу требало да буде најважније, а то је будућност наше деце и земље у целини. Требало је сачинити радну верзију закона и на неколико јавних расправа представити кључна нова решења и недоумице, а такође поћи од претходно релевантних анализа образовног система, тј. његових добрих и лоших страна, и тражити права решења да се он побољша. Овако, уз потпуно игнорисање струке и главних просветних институција, решавано је нешто што није главни проблем система, одговарано је на лажна питања и добили смо закон који је потпуно промашио тему и чија ће основна сврха бити да угаси десетине школа у Србији, а тиме нас приближи „европском моделу образовања“ и „лисабонској агенди“ и претвори школе у места за чување деце.

Зашто је овај закон потпуно погрешан?

Као прво, он потпуно негира она три чувена става о

„демократизацији, деполитизацији и децентрализацији“ образовања у Србији, чија реализација треба да буде истински напредак у тој области. Видели смо да доношење закона није имало никакве везе са демократијом, већ је било чиста политизација. С друге стране, онај чаробни „Бермудски троугао“ који је поставио закон из 2004. у виду нерешивих компетенција између Министарства просвете, Националног просветног савета и Завода за унапређење образовања и васпитања, сад је привидно решен потпуном политизацијом Националног просветног савета. Наиме, приликом последњег избора нових чланова тог савета видели смо да владајуће странке бирају себи подобне кандидате и да тако унапред знају ко ће бити изабран. Тако изабран Национални просветни савет никако не може бити стручно и независно тело, јер ипак завршну реч о члановима дају политичке странке. Ако хоћемо независно и стручно тело, онда треба да обавеземо овлашћене предлагаче да тајним гласањем изабере само једног кандидата и да Скупштина то верификује. Овако, под изговором лажне демократије, они предлажу више кандидата, а Скупштина бира оне који су јој погодни. То не само што је ниподаштавање САНУ, Универзитета, заједница школа, СПЦ и осталих верских заједница и других овлашћених предлагача, већ у старту умањује значај Националног просветног савета и своди га на украс система. Наиме, кандидат савета родитеља за члана школског одбора неке школе који је изабран тајно, мора бити изабран на седници локалног парламента (само ако испуњава законске услове) и самим тим има веће достојанство од представника САНУ који је предложен за члана Националног просветног савета (јер овај можда неће бити изабран за члана тог савета). Ово је аномалија система која је врло чудна и која показује демократизацију и деполитизацију на дну система, а на врху, где се доносе много важније одлуке, тога нема. Ако је законодавац желео стварне кораке напред у погледу

демократизације и мобилизације читавог система за образовање и претварање Србије у „једну велику учионицу“, морао је ово да предложи, иако треба да се сукоби с политичким партијама и убеди их да је ово у најбољем интересу читавог друштва.

Уколико законодавац то није урадио, врло је занимљиво да нико од овлашћених предлагача (колико је нама познато) није реаговао на то и тражио да се систем избора чланова Националног просветног савета измени у правцу истинског поштовања воље предлагача.

Поред овог питања, мислимо да посебно прецизно треба дефинисати рад Националног просветног савета и институционализовати га, а не да он буде узгредна институција која се састаје по потреби и одговорна је за све што није добро у систему. Кад се већ говори о овом троуглу, њихов однос и улога морају бити такви да је Министарство просвете главно и одговорно за образовање у Србији, а да су Национални просветни савет и Завод његови ефикасни, стручни сарадници који морају пронаћи начине да максимално укључе струку у решавање конкретних питања образовања.

Посебно је питање колико овај закон доприноси квалитетнијем и ефикаснијем образовном систему. У већ поменутом интервјуу „Просветном прегледу“ каже се да су циљеви закона да „води рачуна о праведности, квалитету и иновативности и ефикасности целокупног система“. Ако је циљ овог закона квалитет система образовања, поставља се питање чиме он доприноси и шта чини да резултати наших ученика на ПИСА тесту 2012. буду бољи него претходних година. Он ништа не чини у том правцу, већ показује да предлагачи закона користе лоше резултате на ПИСА тесту да још више упропасте систем, а не да га побољшају, да би имали стални изговор да је систем лош и да га треба мењати, тј. свести на чување деце у школама, а не на њихово образовање и васпитање. Да бисмо ово доказали, навешћемо

неколико примера који се не помињу у овом закону, или се помињу управо са циљем да систем униште до краја.

Као прво, у нашем образовном систему већ 20 година нико стручан не посећује часове наших учитеља, наставника и професора. Од када су укинута стари педагошки заводи деведесетих година 20. века, постојали су тзв. просветни надзорници који су били одвојени од струке и нису били у стању да држе огледне часове и саветују своје колеге. Решењима из 2003. и 2004. године укинута су звања просветних надзорника и постављени просветни саветници, који су добили право да иду на часове свих наставника без обзира на предмет. Не улазећи у то ко је све и како постајао просветни саветник у школским управама широм Србије, дошли смо у апсурдну ситуацију. На пример, просветни саветник који је иначе биолог, посећује час физике. И шта се дешава? Он гледа да ли су деца мирна, да ли слушају предавање, а наставник физике може да прави и материјалне грешке, али ће његов час бити одлично оцењен. Законодавац у овом закону није прихватио предлог да се установи предметни надзор, и то тако што бисмо произвели један број наставника којим бисмо за део радног времена или по позиву уводили младе колеге у посао, који би држали огледне часове, размењивали искуства с колегама и о томе и њиховим предлозима за побољшање наставе обавештавали просветне институције. Овим бисмо уз минимална улагања или чак сопственим средствима (без кредита) спремали наставнике, а самим тим и ученике за тзв. функционална знања и то би сигурно дало резултате на ПИСА тесту 2012. године. То су конкретни кораци који уз минимална средства подижу квалитет образовања и чине систем ефикасним. Не би нам биле потребне гломазне школске управе (у које углавном беже колеге које више не могу да носе дневник), већ би оне имале два-три радника (једног начелника, једног информатичара и једног радника који је сервис школама), а сви остали били би

предметни просветни саветници који су у школама, који свакодневно држе часове, прате систем образовања и усавршавају га. У овом концепту „Србија би била једна велика учионица“ и то би био пут ка друштву знања и систему који је квалитетан и ефикасан. Овако је очито да предлагачи закона то не желе. Њима је битно да се школе затрпавају додатном администрацијом, борбом против насиља, да ученици добију своја права (која нису тражили и која суштински нимало не доприносе квалитету образовања), а да се образовање и васпитање уопште не помињу као основна делатност школа.

Предлагачима закона дат је предлог за увођење предметно-стручног надзора и од самих школа преко заједница школа и институција образовног система, али су задржали стари концепт с просветним саветницима „опште праксе“ који ће само додатно оптеретити систем и никако га неће унапредити.

Зашто је овај закон потпуно промашио тему када говоримо о квалитету, економичности и ефикасности система?

Ако се позивамо на европска искуства, зашто није постављен циљ да у Србији све школе у наредном периоду пређу на једносменски рад како би ученици у школи имали више времена за разне ваннаставне активности, а и за свакодневно време које ће проводити са својом породицом?

Зашто овај закон није предвидео озбиљан рад на изменама наставних планова и програма који деценијама нису мењани и чиме би се, уз увођење изборних предмета, ученици растеретили, школа учинила савременијом, а систем економичнијим?

Кад је таква „брига“ о систему образовања исказана, зашто се законодавац није потрудио да убрза и прокрчи пут у систему за увођење нових образовних профила и занимања и реформу наставних планова и програма, тако да се трасира пут од стручног актива на нивоу школе, преко школске

управе до одговарајућих служби у Министарству просвете, заводима и Националном просветном савету, са циљем да се аномалије система брзо исправљају и да се настава осавремени? Најлакше је поћи од закључка да систем није добар, наставници не знају ништа, ученици су злостављани, а директори неспособни, и „проблем“ који смо ми учили решићемо тако што ћемо наметнути неки модел образовања који зовемо „европски“, који, уосталом, нигде не постоји, и тако ћемо га без икакве озбиљне претходне анализе толико оптеретити непотребним стварима да ће се он сам срушити.

Посебна област у овом закону јесте брига за права ученика. Они су добили право да присуствују проширеном саставу школског одбора и да одлучују, право на 35 неоправданих изостанака, право на три оцене у средњој школи у једном полу-годишту, право на жалбу на оцену из владања... Такође, из тежих повреда дужности ученика избачено је „изазивање или учествовање у тучи у школи или на јавном месту“, као и „политичко деловање и организовање ученика у школи“. У закону су као теже повреде остале само оне које се никако не могу доказати или оне које се никако не дешавају у нашим школама. Осим тога, у „чувеним“ члановима 44, 45 и 46 законодавац се трудио да врло прецизно дефинише омаловажавање и дискриминацију, али то нигде не помиње као тежу повреду, тако да у том погледу ништа не може да се санкционише.

До сада је тежа повреда обавеза ученика било неоправдано изостајање с наставе на више од 25 часова у току школске године, а сада је то најмање 35 часова и учестало чињење лакших повреда обавеза. То овде чак није раздвојено, већ је спојено везником „и“, што значи 35 неоправданих изостанака и мноштво лакших прекршаја, па је тек тада испуњен услов за тежу повреду.

Како све ово протумачити? Очито, законодавац је пошао од става да васпитно-дисциплинске мере постоје да

би се њима професори штитили од ученика, а не да те мере делују превентивно, васпитно и да штите пре свега добре и одговорне ученике. Овако, закон штити неодговорне, бахате, насилнике, који неће угрожавати наставнике и раднике школе већ саме ученике. Не треба се чудити што ће после оваквих решења наше школе стварно постати места „озбиљног насиља“ и „масовне дискриминације“. Закон у члану 112 каже да је дужност ученика да редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а са друге стране повећева број дозвољених неоправданих изостанака са 25 на 35.

Стварно, кога штити овај закон?

Шта добри и одговорни ученици добијају овим законом? Добијају нека права која им уопште нису потребна, јер зашто би ученике интересовало да ли треба да одлучују о финансијама школе и избору директора, кад су ту већ њихови родитељи, наставници и представници локалне самоуправе? Међутим, добили су поруку да ако их други ученик туче и малтретира, школа треба васпитно да ради с њим, „да га попреко погледа“ и ту се све завршава. Просто невероватна решења, поготово уз констатације да је читаво друштво отишло напред, а школе коче развој тог истог друштва у коме се дешавају насиља пред којима сви морамо да се стидимо.

Од којих се искуствених података и чињеница пошло кад су предлагана ова решења? Сигурно не од податка да је у нашим школама један до два одсто ученика до сада имало више од 20 неоправданих изостанака годишње, а да је било 80 до 90 одсто ученика с примерним владањем. Стварно, кога штити и коме помаже овај закон?

Нигде се не помиње једносменски рад, растерећење ученика, изборни предмети, боља опремљеност школа или можда обавеза да ученици за време боравка у школи имају један топли оброк који плаћа држава (као што је изгласала Скупштина Републике Словеније), већ се ученицима дају

нека права која им суштински нису потребна и сигурни смо да ће и сами ученици ово одбацити, поготово што овај закон покушава да се додвори баш онима који нису радни, савесни и одговорни.

Ученике би много више обрадовало и помогло им да је неко озбиљно радио на анализи и ефикасности реализације појединих наставних предмета. Наиме, већ је свима јасно да је крајње време да се настава информатике уведе у основне школе, а да у средњим школама остане само на посебним смеровима у изборним подручјима. Такође, обавезни изборни предмети, верска настава и грађанско васпитање, неоправдано су у систему 12 година, много коштају, а ефекти наставе су минимални. Много је боље да се ти предмети слушају обавезно у једном циклусу основног образовања, а да у средњем имају статус изборних или да теме тих предмета уђу у наставне предмете реформисаних предмета психологије, филозофије, социологије. Ово би помогло ученицима, а систем учинило ефикаснијим и економичнијим. Али, ко ће се тиме јавно бавити, ко да то објашњава верским заједницама, невладиним организацијама и осталима, кад је најбоље ту ништа не мењати и представљати се као реформатор образовног система и заштитник ученика, а Србију представити као „једну велику учионицу“!

Мислимо да је на основу свега овога јасно да је овај закон потпуно промашио тему ако је желео да систем учини безбеднијим, квалитетнијим, ефикаснијим и економичнијим и требало би га хитно изменити или ставити ван снаге зато што је пошао од сасвим погрешних премиса. Једна од њих јесте потпуно погрешна анализа нашег образовног система (ако је уопште рађена), а друга је да су наши наставници, школе и јавност против измена у том систему.

Наше школе и наставници вапе за изменама у образовном систему, али за изменама које ће водити стручни

људи, тј. сами наставници, који ће најпре уочити слабости и обазриво их отклањати. Најбољи доказ за то јесу измене које су већ реализоване у средњем стручном образовању, као и предлог промена у гимназијском образовању који је без икакве институционалне подршке 2005. године урадила Заједница гимназија Србије у којој је учествовало преко 50 гимназија и преко 2.000 гимназијских професора.

Наше школе и наставници очекују да образовне институције овог система, а пре свега Министарство просвете, почну озбиљно да се баве проблемима образовања, али са оваквим законом то никако није могуће, јер он не да није преузео добра практична искуства наших школа већ ће и оне које су до сада добро радиле претворити у лоше. Ако је то циљ овог закона, онда ће га он сигурно остварити.

Јадни су земља и друштво у којима су они који заступају и боре се за општи интерес проглашени за глупе и исмејани.

Иван Ружичић,
професор филозофије

АНАТОМИЈА ЈЕДНОГ ЗАКОНА

Кад поставимо питање о образовању, било ког нивоа, било ког његовог аспекта или проблема, ми, у ствари, отварамо Пандорину кутију. Садржај те Пандорине кутије показује да наша земља нема стратегију образовања ма колико нас убеђивали у супротно, јер код нас не постоји потребан друштвени консензус о улози и месту образовања у Србији. То је оно што ми немамо, па се образовање код нас своди само на једно министарство које нико неће зато што у њему нема новца, министарство које се додељује одређеним странкама ради неких политичких поена. Дакле, последње министарство. Губи се из вида да образовање производи лекаре, инжењере, економисте, професоре; зато политичари не могу имати водећу улогу у педагошкој науци, већ педагошки стручњаци треба да имају велику одговорност. То је веома важно, јер наша држава стално прави неке планове и стратегије, а при том је уопште не занима какве ће то ефекте имати на сам систем.

По свој прилици, уколико држава настави да се овако односи према образовању, далеко је дан када ћемо студиозно, одговорно и педагошки професионално моћи да пројектујемо нови систем образовања и у њему изградимо модерно образовање у складу с националним потребама, уз уважавање научних и технолошких достигнућа. Редослед реформских потеза није закон па стратегија, већ обрнуто — педагошка стратегија која се затим дефинише законском регулативом. А шта је просветна власт до сада урадила и зашто је треба спречити у даљем рушењу образовног система (ако систем уопште постоји)?

Припреме за повратак

После мајских избора и поделе ресора у новој коалиционој влади, за министра просвете у јулу 2008. године именован је др Жарко Обрадовић. У својим првим наступима и разговорима са синдикатима, нови министар је као свој главни циљ навео доношење стратегије која подразумева и доношење нових законских аката у области образовања, а пре свега новог Закона о основама система образовања и васпитања. Као и од његових претходника, Унија је и од Обрадовића тражила одговор на питање када ће и какав ће то закон бити донет. Одговор је увек био: „Ускоро ће почети рад на тексту, у договору са синдикатима“. Тада се још није могло наслутити „шта се то иза брда ваља“. На упорно, скоро свакодневно инсистирање Уније, тадашњи сарадник министра просвете Ивана Јовић, која је радила на новом тексту закона, одговарала је да је рад на новом закону почео, а да је полазни материјал текст закона који је Унија урадила још 2006. године. Убрзо после тога Ивана Јовић прераспоредила је из Министарства просвете у неко друго министарство и настало је „затишје пред буру“. После неколико месеци паузе дошло је до кадровских промена како би се припремио терен за повратак људи који су још 2001. године започели пројекат „Свеобухватне реформе у образовању Србије“.

И поред законске обавезе да се из редова репрезентативних синдиката за члана Националног просветног савета бира кандидат са заједничке листе, та листа никада није ни предата, па је и поред противљења Одбора за просвету и опозиционих странака, за члана Националног просветног савета „изабран“, односно са 126 гласова владајуће коалиције именован Бранислав Павловић, човек за сва времена и све режиме, а не Драган Матијевић из Уније, о чијим професионалним квалитетима, стручности и способности не треба трошити речи, јер га сви знају. Тако је припремљен

„синдикални терен“ како се о новом закону не би „много таласало“. Томе само треба додати и чињеницу да је за председника Националног просветног савета „изабрана“, односно именована Десанка Радуновић из „Гашине екипе“. Али, главно тек следи!

У самом министарству долази, како кажу, до „кадровских промена“, па се на велика врата враћа Тинде Ковач-Церовић, „велики маг реформе образовног система“. Тада смо схватили да ће резултат њеног рада бити „где ја стадох, ја продужих“. Ако се томе дода да је смењена и Милка Андрић, помоћник за предшколско и основно образовање (а требало је одавно да буде смењена), а на њено место именован Желимир Попов, онда се лако може закључити какви ће бити наредни кораци Министарства просвете и шта нас све чека. У међувремену, Тинде Ковач-Церовић почела је „у дубокој илегалци“ да ради нови закон који је на два састанка у министарству показала синдикатима, према којима, а нарочито Унији, има нескривени анимозитет. Што је најчудније, на сваком од тих састанака појављивала се нека друга личност и измењени текст закона, тако да је унета, свакако намерно, велика недоумица о којем тексту ми расправљамо, тј. на који текст дајемо примедбе и амандмане!

Презентацију новог закона одржала је, у три града по два сата, са својим чувеним флајерима Тинде Ковач-Церовић, а присуствовали су директори школа као „циљна група“. Ти сусрети названи су „јавном расправом“. Ни краће „јавне расправе“ ни веће фарсе! Закон је усвојен, а знамо како, у време летњег распуста, непосредно пред почетак школске године. Перфидном игром одмах се поставља питање блокада школских рачуна и кашњење исплата зарада, да би се скренула пажња просветне и шире јавности са главног проблема, новог закона, који је, узгред, опет донет по хитном поступку. Поставља се питање да ли је приликом

утврђивања предлога и самог усвајања новог закона поштована законска процедура. Одговор је — није.

Коме је то стало да се овај закон донесе по хитном поступку?

У складу са одредбама Пословника Владе Републике Србије и Пословника Народне скупштине Републике Србије, акте које Влада предлаже Народној скупштини, обрађивач (ресорно министарство или други државни орган — управа, агенција) припрема у форми нацрта. О нацрту закона, другог прописа или општег акта обавља се **јавна расправа** ако Влада оцени да је то потребно. Уколико је у питању **нацрт системског закона** — закона којим се на потпун начин уређује једна област, рок за достављање мишљења не може бити краћи од 15 ни дужи од 30 дана. Рок може бити краћи од седам дана кад су у питању акти чије се разматрање и достављање **предлаже по хитном поступку**. Обрађивач је дужан да наведе од којих је органа тражио мишљење, које је предлоге уградио у текст и разлоге због којих није прихватио поједине предлоге.

Одредбама члана 164 Пословника о раду Народне скупштине Републике Србије регулисан је начин, односно разлог за предлог, да се закон донесе по хитном поступку.

Члан 164

Закон се може, изузетно, донети и по хитном поступку.

По хитном поступку може да се донесе само закон којим се уређују питања и односи настали услед околности које нису могле да се предвиде, а недоношење закона по хитном поступку могло би да проузрокује штетне последице по живот и здравље људи, безбедност земље и рад органа и организација.

Предлагач закона дужан је да у писаном образложењу предлога закона наведе штетне последице које би настале због недоношења тог закона по хитном поступку.

Очигледно је да не постоји ниједан аргумент, образложење или рационално објашњење зашто се овај системски закон доноси по хитном поступку и без јавне расправе.

Резултат свега јесте то да је Закон о основама система образовања и васпитања изгласан, објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 72/2009. и ступио на снагу.

Међутим, морамо да приметимо да су се од почетка рада на овом закону десиле неке „чудне“ ствари. Наиме, у почетку је постојао један текст, затим други, потпуно нови, да би трећи био дат на „јавну расправу“, а четврти, што је најчудније, текст који је објављен у „Службеном гласнику“, није редигован, тако да су задржане неке нелогичности, чланови који се међусобно искључују, а појавила су се и нека сасвим нова решења која нису постојала у првобитним текстовима. Вероватно је то сама Влада уложила своје амандмане које је Скупштина прихватила.

Но, шта је ту је. Унија неће ламентирати и остати равнодушна, него ће, као и до сада, настојати да покрене просветну и ширу јавност како бисмо сви устали у одбрану школског система који неко овим законом покушава да „овери“, односно да „домаћи задатак“ уради до краја.

Леонардо Ердељи,
председник УСПРС

ГЕНЕЗА НЕУСПЕШНОГ НАСТОЈАЊА

Одељак који следи садржи текстове које је Унија упутила свим државним орџанима надлежним за образовање покушавајући да кроз изв. „институције система“ допринесе квалитету новог Закона о образовању. Текстови су представљени хронолошки како би сће могли да сћекнеће утисак о енерџији којом је сировођено сто настојање, а о исходу настојања најбоље сведочи ова брошура.

**ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕДЛОГ РЕПРЕЗЕНТАТИВНИХ
СИНДИКАТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СРБИЈЕ
ЗА ИЗМЕНУ ЗАКОНА О ОСНОВАМА СИСТЕМА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**

У Београду, 27. 5. 2009.

1. Члан 53 став 3 (Орган управљања установе чине по три представника запослених, родитеља и јединице локалне самоуправе): предлажемо да се преиспита број родитеља и представника локалне самоуправе у школском одбору. Мишљења смо да су по два представника родитеља локалне самоуправе довољна у школском одбору.
2. Став 8 истог члана: додате су речи: лице које је изабрано за директора друге установе, као и у другим случајевима утврђеним законом. Предлог је да се појасни дефинисање интереса више структура, тако да се

јасно изузму синдикални представници, а да се забрана односи само на председника синдиката и помоћнике директора.

3. У члану 59 предложени ставови нису јасни зато што се меша управни поступак са радно-правним: посебно треба дефинисати шта значи мишљење наставничког већа при избору директора. У ставу 7 треба предвидети да министар обавезно доноси решење којим потврђује, односно одбија сагласност о избору директора.
4. Члан 61 став 3 под 13 (доноси општи акт о организацији и систематизацији радних места) у супротности је са чланом 56 став 1 под 1, који предвиђа да је у надлежности школског одбора да доноси опште акте. Посебно је симптоматично мишљење Министарства просвете које се односило на то да директор доноси правилник о систематизацији за ненаставно особље, док за наставно доноси школски одбор.
5. Члан 120 у ставу 1 прописује обавезу, тј. дужност стручног усавршавања, а не прописује последице ако се та обавеза не оствари. Предлажемо да се реч 'дужност' замени речју 'треба'.
6. У члановима 121 и 122 код пријема у радни однос предвидети обавезу да се из установе или из других школа на подручју школске управе распореде или преузму лица која испуњавају услове радног места, а немају пуно радно ангажовање.
7. Члан 122 и 127 не мењати.

8. Чланови 129 до 131 који прописују дисциплински поступак: нејасно је зашто се у дисциплинском поступку супсидијарно примењују правила из Закона о општем управном поступку, имајући у виду да се у установама образовања и васпитања више не примењује Закон о раду у државним органима од 30. 6. 2006. године, ступањем на снагу Закона о државним службеницима који је чланом 190 укинуо примену члана 23 Закона о јавним службама, тако да се на ову област примењује Закон о раду.

У досадашњој примени, највише кршења права запослених било је у дисциплинском поступку, управо због недовољне стручности директора који су водили поступак и произвољно тумачили прописе, што је проузроковало непотребне трошкове за вођење судских поступака и поремећених међуљудских односа у установама.

Такође, противимо се увођењу посебних рокова застарелости супротно Закону о раду.

Предлажемо да директор установе захтевом покреће дисциплински поступак, а да о дисциплинској одговорности одлучује независни орган, дисциплинска комисија, која се образује на нивоу школске управе. Дисциплинску комисију именује начелник школске управе или секретар за образовање за град и састављена је од представника министарства као оснивача, представника локалне самоуправе и представника репрезентативних синдиката (грчки концепт). Чланови комисије морали би да буду искључиво дипломирани правници с положеним стручним испитом потребним за рад секретара установе. Против одлуке дисциплинске комисије у другом степену одлучивао би министар.

На овај начин били би избегнути многи судски спорови и арбитражност у доношењу одлука од стране директора који сада претњама и покретањима дисциплинског поступка ремете нормално функционисање установа.

9. Финансирање установа основног и средњег образовања по моделу *per capita* сматрамо преурањеним и недовољно дефинисаним, посебно у погледу утицаја на број запослених у образовању.

за СОС
Бранислав Павловић
за ГС ПРС „Независност“
др Томислав Живановић
за УСПРС
мр Леонардо Ердџи

МИНИСТРУ ПРОСВЕТЕ ДР ЖАРКУ ОБРАДОВИЋУ

Поштовани,

Само је Унија синдиката просветних радника Србије учествовала у изради или урадила и Вама доставила системска документа (Стратегију развоја образовног система, реформу надзорничких служби, реформу гимназија, предлог измена Закона о основама система, нормативних аката, рационализацију трошкова и др.) којима ће се и у Србији створити услови за **стабилан и бољи образовни систем, што је наш главни циљ.**

Стога Вас упозоравамо да сте и Ви, као и Ваши претходници, вођени нама неразумним разлозима, израду новог Закона о систему образовања и васпитања поверили нестручним и некомпетентним психолозима и педагозима, а не људима из праксе и онима којима је закон професија. Већ једном мењан закон, када такође нису уважени најзначајнији захтеви практичара и оних којих се он пре свега тиче, створио је довољно штетних последица, па ипак се ни сада о томе није водило рачуна, а начин на који сте у изради закона укључили синдикате некоректан је и непримерен.

Унија не пристаје на улогу статисте и зато је већ донела одлуку о модалитету и трајању штрајка коју ће на седници у августу потврдити Главни одбор уколико не искористите време између седница Владе на којој сте „прогурали“ лош закон и Скупштине да га поправите, преузете сву одговорност за даље пропадање српске просвете пред просветном и српском јавношћу.

Унија СПРС инсистира да у новом закону, ради његовог побољшања, водите рачуна о следећим питањима, јер

њиховим изостављањем закон ће бити још гори него што тренутно јесте.

1. **Прелазак на финансирање по ученику** било би погубно за запослене, јер као што Вам је познато, више десетина хиљада одељења у основним и средњим школама нема довољан број ученика, нарочито у брдско-планинским подручјима, пограничним зонама, централним зонама великих градова и у неразвијеним срединама, што би значило нови велики вишак запослених. Овакви потези не могу се изводити изоловано, већ у спрези са рационализацијом мреже школа, реформом образовног система, одговарајућом законском регулативом и социјалним програмом.
2. **Фонд часова се из истих разлога не сме повећавати**, јер садашњи фонд од 24 часа непосредног рада са ученицима већ је на европском нивоу.
3. **Избор и састав школских одбора морају се деполитизовати и већину (5 + 2 + 2) морају чинити запослени**, јер нико није компетентнији од њих да одлучује о животу и раду школе, доноси програм рада, бира директора и др.
4. **Овлашћења директора морају се смањити**, јер потпуном контролом финансија, пријемом и отпуштањем запослених, покретањем, вођењем и пресуђивањем, по оној народној „кадија те тужи, кадија ти суди“, већ је дошло до тешких последица. Колективи су подељени, корупција и мобинг све су израженији, а многе изгубљене судске спорове плаћају министарство и просветни радници. Зар стотине милиона динара које је Министарство просвете већ платило за изгубљене спорове нису довољна опомена да тако више не може

и не сме, а да зло буде веће, ниједан директор због тога није сносио никакве последице?

5. **Избор директора**, њихов статус, као и права свих запослених да буду бирани у органе управљања и дају мишљење о кандидатима за директора уз квалификовану већину (бар трећина запослених), услов су да се поправи озбиљан пад у квалитету руковођења школама.
6. **Просветним радницима мора се обезбедити статус службених лица и тако их колико-толико заштитити од нарастајућег насиља над њима.**
7. **Владање ученика мора се оцењивати бројчано и улазити у просек успеха**, јер недопустиво је да ученик може бити одличан са јединицом из владања.
8. **Увођење нових савета и тела, асистената и слично** само ће повећати ионако гломазан административни апарат. Национални просветни савет већ има довољно чланова да брине о свим сегментима образовног система, само га треба бирати од компетентних и стручних људи уз више представника синдиката који заступају више интересних група.
9. **Одлазак запослених у пензију не треба да буде предмет овог закона**, већ постојећег Закона о ПИО који важи за све запослене у земљи.
10. **Министру просвете треба дати овлашћења да може да разреши директоре школа у одређеним случајевима** (кршење закона, штете по образовни систем, непоштовање судских пресуда и сл.).

11. **Полагање испита за лиценцу треба вратити факултетима**, јер полагање пред нестручним и некомпетентним комисијама које формира Министарство просвете дерогира његов смисао, а треба и разрешити проблем наставника који су положили стручни испит, а не испит за лиценцу, не својом кривицом.
12. **Инспектори морају бити искључиво правници**, јер је нелогично да секретар школе мора бити правник, а да инспектор може бити свако.
13. **Треба променити казнену политику**, јер није логично да директор школе, који је по закону одговоран за законитост у њеном раду, за непоштовање закона буде кажњен симболично, а школа вишеструко већом казном.
14. **Законом се морају утврдити рокови и санкције према министру који у законском року не донесе одговарајуће пратеће акте**, како нам се не би догађало да, примера ради, још није донет Правилник о полагању испита за директоре као један од услова за њихов избор, па тако ниједан директор тренутно није изабран у складу са законом.
15. **Надлежности надзорничких служби требало би дефинисати тако да се поново афирмише саветодавни рад**, а не да то буду просветни полицајци који ће само тражити грешке у раду просветних радника.

У Београду,
3. 7. 2009.

Леонардо Ердељи,
председник Уније СПРС

**СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД**

**ОДБОРУ ЗА ПРОСВЕТУ И
ПОСЛАНИЧКИМ ГРУПАМА**

**ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРИМЕДБЕ РЕПРЕЗЕНТАТИВНИХ
СИНДИКАТА ИЗ ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАЊА И
ВАСПИТАЊА СРБИЈЕ НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О
ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И
ВАСПИТАЊА**

Влада Републике Србије доставила је 3. 7. 2009. године Народној скупштини Републике Србије предлог Закона о основама система образовања и васпитања на усвајање по хитном поступку.

У току израде предлога закона учествовали су и репрезентативни синдикати у области образовања, који су дали низ примедба у вези са радно-правном заштитом запослених у установама образовања и васпитања. Нажалост, готово ниједна примедба није била прихваћена, тако да је предлагач јасно показао да није заинтересован за решавање до сада јасно утврђених проблема који се односе на органе управљања и руковођења, њихов избор и надлежност, поступак утврђивања одговорности запослених, трајање дисциплинског поступка и суспензије и начин финансирања. Основне примедбе састоје се у следећем:

1. Члан 54 став 3 (Орган управљања установе чине по три представника запослених, родитеља и јединице локалне самоуправе): предлажемо да се преиспита број родитеља и представника локалне самоуправе у

школском одбору. Мишљења смо да су по два представника родитеља локалне самоуправе довољна у школском одбору. На овај начин била би избегнута политизација органа управљања у установама и пракса да се чланови органа управљања бирају без одговарајућег стручног знања.

2. У члану 60 став 1 (Директора установе бира орган управљања на основу конкурса, по прибављеном мишљењу васпитно-образовног, наставничког, односно наставничког и педагошког већа) треба дефинисати шта значи мишљење одговарајућег већа при избору директора. У досадашњој пракси избор је вршен без посебног образложења када ово мишљење није прихваћено. Предлагали смо да се приликом избора директора када се не прихвати мишљење одговарајућег већа установе, обавезе орган управљања да писмено образложи донету одлуку.
3. Ставови 9 и 10 члана 59, који прописују да је изабрани директор који нема положен испит за директора дужан да га положи у року од годину дана од дана ступања на дужност, и да директору који не положи тај испит у року од годину дана од дана ступања на дужност престаје дужност директора, у супротности је са чланом 174 који прописује да је директор установе, изабран до дана ступања овог закона на снагу, дужан да у року од три године од дана доношења подзаконског акта из члана 59 став 17 овог закона, положи испит за директора, и директору из става 1 овог члана престаје дужност ако не положи испит у том року.
Овде се ради о класичном довођењу у неравноправан положај лица у истој правној ситуацији, тако што се једнима оставља рок од три године од доношења одговарајућих прописа за полагање испита, док се другима оставља рок од годину дана, без обзира на то када ће

бити донети прописи за полагање испита. Посебно треба имати у виду да је исти рок од годину дана важио и по досадашњем закону, али да пратећи прописи за полагање испита никада нису донети, тако да сви директори установа и сада незаконито обављају свој посао.

4. Став 14 члана 59 предвиђа да директору установе мирује радни однос за време првог изборног периода на радном месту са кога је изабран. Овакво решење није у складу са одредбама става 1 под 4 члана 79 Закона о раду који прописује услове мировања при избору, односно именовану на функцију у државном органу, синдикату, политичкој организацији или на другу јавну функцију чије вршење захтева да привремено престане да ради код послодавца. Ниједан од ових услова није испуњен, тако да ову одредбу о мировању сматрамо незаконитом и због тога став 14 члана 59 треба брисати.
5. Члан 62 став 3 под 16 (доноси општи акт о организацији и систематизацији радних места) у супротности је са чланом 57 став 1 под 1, који предвиђа да је у надлежности школског одбора да доноси опште акте, без обзира на то што је у истом члану изузет општи акт о организацији и систематизацији радних места на који орган управљања даје сагласност. Оваква формулација није прецизна и могла би само да гласи уместо везе „и“ осим акта о организацији ... на који даје сагласност. У сваком случају, сматрамо да је ова надлежност директора неоснована зато што он има овлашћења у оквиру функције органа руковођења, док су општа акта у надлежности органа управљања. И досадашњим тумачењем овог права директора да доноси акт о систематизацији било је ситуација да је директор једне школе у року од неколико дана више

пута изменио акт о систематизацији у погледу стручне спреме при пријему одређеног кандидата у радни однос, а да нико у установи није знао како изгледа и шта садржи спорни општи акт.

6. У члану 68 став 3 брисати прву реченицу (Секретар из става 2 овог члана уводи се у посао и оспособљава се за самосталан рад савладавањем програма за увођење у посао и полагањем испита за секретара). Она је у супротности са ставом 2 овог члана који говори о условима за рад секретара с положеним стручним испитом. Неосновано је очекивати да секретар с положеним стручним испитом и искуством на тим пословима мора да савладава програм за увођење у посао.
7. Члан 117 који предвиђа пријем сарадника, педагошког асистента и помоћног наставника у радни однос, треба брисати. У ситуацији када се применом овог закона предлаже отпуштање преко 20 одсто наставног особља, оних који су непосредно радили са децом у образовном процесу, сматрамо неприкладним да се ствара могућност за запошљавање људи чија занимања нису уско везана за образовање и васпитање.
8. Из истих разлога као и за члан 117, предлажемо и брисање члана 124, који прописује увођење приправника-стажисте у наставни процес. Овакву врсту експериментисања с наставом и образовањем сматрамо крајње дилетантском и евентуално би могла да се прихвати у форми огледа у малом броју школа, у периоду од пет година, у којем би могла да се анализирају предложена решења.
9. Став 2 члана 131 брисати. Исти предлог заснива се на томе да је овим ставом предвиђено преузимање које је ограничено само на прављење листа и с роком до 15. септембра т. г., што је у супротности са чланом 5

Посебног колективног уговора. Овај члан унет је на инсистирање синдиката, али је његов смисао потпуно измењен постављањем наведених рокова. Смисао преузимања јесте да се оно врши у сваком случају пријема у радни однос, без уношења временских ограничења.

Посебно треба у казним одредбама предвидети да непридржавање ове одредбе представља прекршај из члана 161 овог закона.

10. У члану 140 став 1 који прописује услове за суспензију (Запослени се привремено удаљава са рада због учињене повреде забране и теже повреде радне обавезе до окончања дисциплинског поступка) имајући у виду рокове за вођење дисциплинског поступка, предвиђено је да удаљење са рада може да траје четири године, а с прекидима и бесконачно. Закон о раду предвиђа да се дисциплински поступак од дана сазнања мора завршити у року од три месеца, а не може се покренути ни водити после шест месеци од учињене повреде, и на основу тога и суспензија не може трајати дуже од три месеца. Не можемо замислити малтретирање запослених који су суспендовани више од четири године и чекају да им директор заврши дисциплински поступак и за то време примају четвртину плате и по третману су изједначени са онима који се налазе у притвору.

У досадашњој примени, највише кршења права запослених било је у дисциплинском поступку, управо због недовољне стручности директора који су водили поступак и произвољно тумачили прописе, што је проузроковало непотребне трошкове за вођење судских поступака и поремећених међуљудских односа у установама.

11. Такође, противимо се увођењу посебних рокова застарелости супротно Закону о раду.
Члан 142 ставови 8 и 9 супротан је сам себи зато што су измешани појмови субјективни и објективни рок застарелости, већ су ови рокови независно дати за покретање и вођење дисциплинског поступка супротно Закону о раду. Предлагач вероватно мисли да су дужи рокови застарелости повољнији за запосленог па зато и предвиђа рокове од четири године и на тај начин крши основна зајамчена уставна права и слободе.
12. Предлажемо да директор установе захтевом покреће дисциплински поступак, а да о дисциплинској одговорности одлучује независни орган, дисциплинска комисија, која се образује на нивоу школске управе. Дисциплинску комисију именује начелник школске управе и састављена је од представника министарства као оснивача, представника локалне самоуправе и представника репрезентативних синдиката. Чланови комисије морали би да буду искључиво дипломирани правници с положеним стручним испитом и просветни саветници. Против одлуке дисциплинске комисије у другом степену одлучивао би министар.
На овај начин били би избегнути многи судски спорови и арбитрарност у доношењу одлука од стране директора који сада претњама и покретањима дисциплинског поступка ремете нормално функционисање установа.
Од министарства посебно треба тражити податак о томе колико су износили трошкови по основу незаконитих вођења дисциплинских поступака за накнаду штете, судских такса и трошкова адвоката које ангажују установе уз сагласност министарства и поред тога што је заступање у опису послова секретара установе. Применом предложених одредаба ови трош-

- кови могу се само вишеструко увећати, не узимајући у обзир могућност шиканирања запослених.
13. Став 2 члана 144 брисати (Запосленом престаје радни однос на крају школске године у којој наврши 40 година стажа осигурања или 65 година живота). Сматрамо да је у ситуацији када је у републици преко милион незапослених, неодговорно да се на овај начин продужава радни век запослених, у неким случајевима и до годину дана.
 14. У члану 147 у ставу 3 под 1 на крају реченице додати речи: „и посебних колективних уговора“. О томе смо се договорили и то је унето у овај предлог, и није нам јасно зашто је накнадно избачено.
 15. Став 1 под 2 члана 150 брисати. У досадашњој пракси показало се да послове просветног инспектора, који у својој надлежности има искључиво контролу законитости рада, може да обавља само стручно лице из ове области, а то је дипломирани правник с положеним стручним испитом.
 16. Члан 153 који предвиђа увођење саветника — спољног сарадника сматрамо потпуно нерационалним и служи само за трошење школског динара који у овим временима недостаје свим установама.
 17. Финансирање установа основног и средњег образовања по моделу *reg sarita* сматрамо преурањеним и недовољно дефинисаним, посебно у погледу утицаја на број запослених у образовању. Овај начин финансирања није дао добре резултате у земљама у окружењу и произвео је бројне проблеме, посебно у регијама с мањим наталитетом, где је дошло до масовног затварања школа и подстицања исељавања становништва, и смањења запослених у установама за преко 20 одсто. Због комплексности ове теме и мешања надлежности у финансирању између републике, аутономне покра-

јине, локалне самоуправе и предвиђених надлежности регија, предлажемо да се ово питање регулише посебним законом којим би били јасно утврђени односи између свих надлежних институција и сагледане све специфичности и разлике у пружању услуга образовања и васпитања.

Молимо вас да приликом расправе о предлогу закона размотрите подношење амандмана којим би се усвојила предложена решења у интересу преко 100.000 запослених у области образовања и васпитања.

Уколико ови предлози не буду прихваћени, сматрамо да предлог закона треба повући из процедуре усвајања по хитном поступку, како бисмо у свеобухватној јавној расправи, која је у доношењу овог предлога закона изостала, расправили све спорне ситуације.

Дужни смо да вас обавестимо да су репрезентативни синдикати потписници ових примедба на текст предлога закона јединствени у одлуци да, ако се усвоји предлог закона без прихватања наших примедба, организују у свим установама штрајк који ће почети 1. септембра и трајати до испуњења захтева измене усвојеног закона.

С поштовањем,

за Синдикат образовања Србије
Бранислав Павловић
за ГС ПРС „Независност“
др Томислав Живановић
за УСПРС
мр Леонардо Ердџи

ЗАШТО ШКОЛСКА 2009/10. ГОДИНА У СРБИЈИ НЕЋЕ ПОЧЕТИ 1. СЕПТЕМБРА

(Овај текст јавно је изнет на конференцији за штампу коју је Унија синдиката просветних радника Србије организовала у Медија центру 7. јула 2009. године)

Пре тачно шест година ступио је на снагу Закон о основама система образовања и васпитања, закон као и многи други у Србији: лош, пун рупа и нејасноћа, с појединим катастрофалним одредбама које озбиљно прете да униште образовање у Србији. Од тренутка његовог ступања на снагу Унија синдиката просветних радника Србије указивала је на све лоше одреднице стално предлажући промену целог закона, тј. лоших одредаба. У том смислу, пре три године Унија је тадашњем министру просвете и спорта господину Слободану Вуксановићу упутила предлог потпуно новог Закона о основама система образовања и васпитања који је оцењен веома добро и завршио у некој фиоци у министарству. Од самог ступања закона на снагу променило се пет министара, од којих је сваки извадио бар једну циглу у темељу образовног система Србије како би систем што пре био уништен, па зато данас јесмо ту где смо.

Унија је једини фактор у Србији који стварно води рачуна о просвети, брани образовни систем и не дозвољава актуелном министарству да и даље подрива и руши образовање у Србији. Забрињавајуће је то што је Унија једини заштитник просвете и борац за њено боље сутра, јер нико нема права да у име неких својих страначких интереса уништи будућност Србије, а признаћете да су деца будућност Србије и да је образовање најбитнија делатност

сваке државе, па и Србије. На том путу Унија ће истрајати, а када знамо да она представља искључиво запослене у образовању, онда нам је јасно и зашто.

Актуелно Министарство просвете покушава да наметне нови Закон о основама система образовања и васпитања. Када погледате важећи и ово што се назива нови закон, запитате се ко је овде луд, о чему се заправо ради. Наиме, у самом тексту закона нема готово никаквих битних промена, ниједна лоша одредба из важећег закона није промењена, али се зато законом покушава да се у већ ионако пребукиран систем уведе још неколико стотина сувишних радника у разне савете, заводе, центре, и педагошких асистената и саветника у Министарство просвете. Изгледа да број од 502 запослена, колико их је сада у министарству, није довољан, већ он треба да буде најмање 602 како би био још већи нерад, јер за ових шест година од доношења закона министарство није урадило ниједан подзаконски акт осим једног квазиправилника, Правилника о дозволи за рад, који је већ претрпео и измене. Да би све ово било потпуно, Министарство просвете позвало је репрезентативне синдикате да дају своје примедбе, измене и допуне на важећи закон, тако да су сва три синдиката урадила изузетан предлог измена и допуна закона у оном делу који се у пракси показао као изузетно лош и који је произвео највише проблема и судских спорова у протеклом периоду. Но, министарство готово да није прихватило ниједну нашу примедбу, већ је требало да им синдикати послуже само као параван. Међутим, овог пута веома су се преварили.

Дакле, уколико Министарство просвете покуша да наметне нови закон у време летњег распуста, у Србији школска 2009/10. година неће почети 1. септембра. То је тренутно став сва три синдиката.

Конкретно:

1. Национални просветни савет је огромно тело које се у раду није истакло и има много непотребних чланова и само једног представника синдиката, уместо да сваки репрезентативни синдикат има представника и да се они и бирају са листе коју предлажу синдикати, а не да то буде политичка одлука. И поред 42 члана Националног просветног савета, оснивамо још један савет који треба да не ради ништа, а у исто време чланови треба да буду добро плаћени.
2. Свакако најлошије одредбе у важећем закону јесу оне које се односе на органе управљања, тј. руковођења у школама, и за то смо дали најконкретније примедбе. Као прво, хтели смо да вратимо уставно право ненаставном особљу да бира шта му је садашњим законом ускраћено. Састав школског одбора — три члана локалне самоуправе, три члана родитеља и три члана из реда запослених — катастрофалан је и мора да претрпи промену. Наш предлог су два члана из локалне самоуправе, два из савета родитеља и пет из реда запослених, али министарство неће ни да чује, јер је њихов састав политичка одлука иако је политика у установама образовања строго забрањена. Наш предлог односи се управо на боље функционисање школа и избацивање политике из њих, али то очито није и интерес министарства. Највише спорова било је због избора директора школа и тражили смо да само они кандидати који имају подршку најмање трећине запослених у школи могу бити изабрани на седници школског одбора. Наравно, ни то није прихваћено. У садашњем предлогу новог закона, одредба о избору директора школе катастрофална је и представља правни раритет зато што Министарство просвете не жели да проблем буде решен на најбољи могући

начин. Синдикати се не слажу с тим да се директорима чувају радна места, што је предлог у новом закону. Садашњи закон дао је директорима многа овлашћења, што је узрок многим непотребним судским споровима, тако да су синдикати предложили да се директорима смање овлашћења, поготово када су у питању радни односи, тј. дисциплински поступак. При заснивању радног односа Унија инсистира на споразумном преузимању запослених како би на најбољи начин био решен вишак запослених и како би се оснажиле одредбе Посебног колективног уговора за основне и средње школе и домове ученика. Како је садашњим законом предвиђено да директор покреће, води и завршава дисциплински поступак, хтели смо да тај поступак преместимо из школа. Но, сви наши предлози глатко су одбијени. Ту велики проблем представља и обавезна суспензија коју смо хтели да уредимо, али, наравно, без успеха. Било је нужно уредити теже и лакше повреде радне дужности и наш предлог изузетно је добар.

3. Посебан проблем представљају подзаконска акта — правилници који нису донесени у року, тј. који нису урађени ни после шест година, тако да данас у Србији ниједан директор школе није законито изабран, јер један од услова за избор директора, а то је положен испит, нико није ни могао полагати, јер правилник није урађен. Далеко је гора ситуација када су у питању стручни испити, односно испити за лиценцу које министарство не признаје свим колегама. Стога је њихово тумачење послато на Уставни суд, а ми тражимо да се свим колегама које су положиле стручни испит, он призна као испит за лиценцу. У овом тренутку свакако је најсмешнији начин полагања испита за лиценцу, који се обавља у министарству пред нестручним

људима. Стога тражимо да се, као у целом свету, полагање тог испита врати на факултете, тамо где су стручни професори и где смо и стекли наше знање и дипломе.

4. Као и готово све делатности, и образовање има велики број радника за чијим радом нема потребе. И уместо да покушамо да смањимо тај број, предлогом новог закона Министарство просвете запошљава нове раднике (али не у настави), као што су педагошки асистенти или саветници за наставу у министарству. У исто време, у школске управе које и имају стручно-педагошки надзор, уводе нова задужења као „контрола наменског трошења средстава“, за шта школске управе нису оспособљене. Овде је реч о класичној манипулацији, јер у школским управама седе и треба да седе надзорници за поједине предмете и они су ту да помажу колегама у раду, а не неки саветници у министарству. Поред тога, Унија све време инсистира на укидању става 2 члана 132 садашњег закона који као *lex specialis* непотребно продужава радни век запослених у настави, и примени одредаба Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Иначе, та одредба члана 132 је противуставна и чудно је да је до сада Уставни суд није укинуо.
5. Предлогом новог закона министарство покушава да на мала врата уведе рационализацију мреже школа и на тај начин смањи број запослених, а да није осигурало никакав социјални програм. Ако то покушају, то ће нам бити главни разлог за затварање школа. Наиме, синдикати су јасно и гласно рекли да не пристају ни на какво повећање норме часова, односно на финансирање школа према броју ученика. У овом тренутку то би значило да постоји 30 одсто вишка запослених и на то нико не може пристати. Да би се

прешло на финансирање по броју ученика, требало би да министарство уради комплетан елаборат и тек када он буде прихваћен, можемо говорити о новом начину финансирања просвете.

6. Посебно су трагичне и контроверзне одредбе у вези с правном струком у важећем закону, а у новом предлогу оне су доведене до истинске трагикомедије. У опису послова просветног инспектора налазе се искључиво правни послови, у школама на радном месту секретара мора бити дипломирани правник, а просветни инспектор буквално може да буде свако. Стога Унија захтева да се за просветне инспекторе могу поставити само дипломирани правници. Врхунац цинизма представља предлог у новом закону да адвокат или дипломирани правник с положеним стручним испитом за рад у државним органима треба да буду уведени у посао. Овако нешто није виђено до сада ни у једном правном акту. Исто тако, обавезно треба изменити првостепену просветну инспекцију на градском односно општинском нивоу. Градови и општине имају надлежност просветне инспекције у првом степену, просветни инспектори су запослени радници у локалним самоуправама и одговарају председницима општина, тако да је потпуно јасно да ће увек и радити у интересу локалне власти. Још када се узме у обзир да у готово свим општинама у Србији у тим службама нема дипломираних правника, потпуно је јасно како изгледа тај рад. Стога Министарство просвете мора инсистирати на томе да комплетна просветна инспекција буде у његовој надлежности и да просветни инспектори морају бити правници.

Ако желимо да уведемо имало реда у систем образовања, а поготово ако желимо да га уведемо у правни поредак

ове земље, неопходно је да се уради нови закон, да се омогући Унији синдиката просветних радника Србије да уради предлог и само на тај начин доћи ћемо до правог предлога, јер никада не треба заборавити да је Унија једини прави заступник интереса запослених у образовању, једини заштитник ове најважније делатности једног друштва, истински борац за будућност ове земље.

АМАНДМАНИ УСПРС НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Састав и именовање органа управљања

Члан 54

Орган управљања има девет чланова, укључујући и председника.

Чланове органа управљања установе именује и разрешава скупштина јединице локалне самоуправе, а председника бирају чланови већином гласова од укупног броја чланова органа управљања.

Орган управљања установе чине по три представника запослених, родитеља и јединице локалне самоуправе.

Школски одбор основне школе за образовање одраслих има седам чланова, укључујући и председника, од којих три из реда запослених и четири представника јединице локалне самоуправе.

За средње школе од посебног интереса за Републику Србију и уникатне школе Министарство предлаже скупштини јединице локалне самоуправе три истакнута представника: привредне коморе, занатлија, удружења послодаваца, националне организације за запошљавање, синдиката и других заинтересованих за рад школе (у даљем тексту: социјални партнери). У школски одбор средње стручне школе скупштина јединице локалне самоуправе именује најмање једног представника социјалних партнера.

Школски одбор средње школе за образовање одраслих има девет чланова, укључујући и председника, и то по три

представника запослених, социјалних партнера и јединице локалне самоуправе.

Чланове органа управљања из реда запослених предлага васпитно-образовно, односно наставничко веће, а из реда родитеља — савет родитеља, тајним изјашњавањем.

За члана органа управљања не може да буде предложено ни именовано лице:

1. које је правноснажном пресудом осуђено за кривично дело за које је изречена безусловна казна затвора у трајању од најмање три месеца или које је осуђено за: кривично дело насиља у породици, одузимање малолетног лица, запуштање и злостављање малолетног лица или родоскврњење; за кривично дело примања или давања мита; за кривично дело из групе кривичних дела против полне слободе, против правног саобраћаја и против човечности и других добара заштићених међународним правом, без обзира на изречену кривичну санкцију, ни лице за које је, у складу са законом, утврђено дискриминаторно понашање;
2. које би могло да заступа интересе више структура, осим чланова синдиката;
3. чији су послови, дужност или функција неспојиви са обављањем послова у органу управљања;
4. које је већ именовано за члана органа управљања друге установе;
5. које је изабрано за директора друге установе;
6. у другим случајевима утврђеним законом.

Скупштина јединице локалне самоуправе одлучује решењем о предлогу овлашћеног предлагача.

Ако овлашћени предлагач не спроведе поступак у складу са овим законом или предложи кандидата супротно одредбама овог закона, скупштина јединице локалне самоуправе одређује рок за усклађивање са овим законом.

Ако овлашћени предлагач ни у датом року не поступи у складу са овим законом, скупштина јединице локалне самоуправе именовате чланове органа управљања без предлога овлашћеног предлагача.

Решење о именовању, односно разрешењу органа управљања коначно је у управном поступку.

Став 3 мења се и гласи: „Орган управљања установе чини пет представника запослених у установи и по два представника из реда родитеља, односно локалне самоуправе“.

Избор директора установе

Члан 60

Директора установе бира орган управљања на основу конкурса, по прибављеном мишљењу васпитно-образовног, наставничког, односно наставничког и педагошког већа.

Мишљење већа из става 1 даје се на посебној седници којој присуствују сви запослени и који се изјашњавају о свим кандидатима тајним гласањем.

Конкурс за избор директора расписује се најкасније три месеца пре истека мандата директора.

Одлука са документацијом о изабраном кандидату доставља се министру на сагласност.

Сматра се да је одлука органа управљања о избору директора донета, односно да је министар дао сагласност на њу ако у року од 30 дана од дана достављања одлуке не донесе акт којим одбија сагласност.

Орган управљања установе после истека рока из става 5 овог члана доноси решење о избору директора и доставља га учесницима конкурса. Решењем се утврђује и време ступања на дужност, као и обавеза полагања испита за директора.

Учесник конкурса незадовољан решењем из става 6 овог члана има право на судску заштиту у управном спору.

Министар доноси акт о одбијању сагласности ако се у

поступку утврди да одлука није донета у складу са законом или се њеним доношењем доводи у питање несметано обављање делатности установе.

Ако министар донесе акт којим се одбија давање сагласности на одлуку о избору директора установе, расписује се нови конкурс.

После става 1 треба додати нови став који гласи: „Уколико орган управљања приликом избора директора установе не прихвати мишљење запослених, дужан је да писмено обраложи своју одлуку“.

Директор установе Члан 59

Директор руководи радом установе.

Директор установе може да буде лице које испуњава услове прописане чланом 8 став 2 и чланом 120 овог закона.

Дужност директора предшколске установе може да обавља лице које има образовање из члана 8 став 2 овог закона за васпитача или стручног сарадника, дозволу за рад, обуку и положен испит за директора установе и најмање пет година рада у установи после стеченог одговарајућег образовања.

Дужност директора предшколске установе може да обавља и лице које има одговарајуће образовање из члана 8 став 3 овог закона за васпитача, дозволу за рад, обуку и положен испит за директора установе и најмање десет година рада у предшколској установи на пословима васпитања и образовања после стеченог одговарајућег образовања.

Дужност директора школе може да обавља лице које има одговарајуће образовање из члана 8 став 2 овог закона за наставника те врсте школе и подручја рада, за педагога и психолога, дозволу за рад, обуку и положен испит за директора установе и најмање пет година рада у установи на

пословима образовања и васпитања после стеченог одговарајућег образовања.

Изузетно, дужност директора основне школе може да обавља лице које има одговарајуће образовање из члана 8 став 3 овог закона за наставника те врсте школе, дозволу за рад, обуку и положен испит за директора установе и најмање десет година рада у установи на пословима образовања и васпитања после стеченог одговарајућег образовања, ако се на конкурс не пријави ниједан кандидат са одговарајућим образовањем из члана 8 став 2 овог закона. На поновљеном конкурс у равноправни су кандидати који имају одговарајуће образовање из члана 8 ставови 2 и 3 овог закона.

Испит за директора установе може да полаже и лице које испуњава услове за директора установе и које има и доказ о похађаном прописаном програму обуке.

Лице које положи испит за директора стиче дозволу за рад директора.

Изабрани директор који нема положен испит за директора дужан је да га положи у року од годину дана од дана ступања на дужност.

Директору који не положи испит за директора у року од годину дана од дана ступања на дужност, престаје дужност директора.

Дозвола за рад директора одузима се директору који је осуђен правоснажном пресудом за кривично дело или привредни преступ у вршењу дужности.

Директор установе бира се на период од четири године.

Мандат директора тече од дана ступања на дужност.

Директору установе мирује радни однос за време првог изборног периода на радном месту са кога је изабран.

Директору установе престаје радни однос ако се током мандата утврди да не испуњава услове из става 2 овог члана или одбије да се подвргне лекарском прегледу на захтев органа управљања.

О правима, обавезама и одговорностима директора одлучује орган управљања.

Детаљније услове за избор директора, програм обуке, односно листу програма обуке у складу са стандардима компетенција директора, програм испита, начин и поступак полагања испита, састав и начин рада комисије Министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине пред којом се полаже испит за стицање дозволе за рад директора, садржину и изглед обрасца дозволе за рад директора, садржај и начин вођења регистра издатих дозвола за рад директора, трошкове полагања испита, накнаде за рад чланова комисије и остала питања у вези с полагањем испита и стицањем дозволе за рад директора прописује министар.

Трошкове полагања испита и издавања дозволе за рад директора сноси лице, тј. директор који полаже испит за директора.

Став 14 брисати.

Надлежност и одговорност директора установе

Члан 62

Директор је одговоран за законитост рада и успешно обављање делатности установе.

Директор за свој рад одговара органу управљања и министру.

Осим послова утврђених законом и статутом установе, директор:

1. планира и организује остваривање програма образовања и васпитања и свих активности установе;
2. стара се о осигурању квалитета, самовредновању, остваривању стандарда постигнућа и унапређивању образовно-васпитног рада;
3. стара се о остваривању развојног плана установе;
4. одлучује о коришћењу средстава утврђених финанси-

- јским планом и одговара за одобравање и наменско коришћење тих средстава у складу са законом;
5. сарађује са органима јединице локалне самоуправе, организацијама и удружењима;
 6. организује и врши педагошко-инструктивни увид и прати квалитет образовно-васпитног рада и педагошке праксе и предузима мере за унапређивање и усавршавање рада наставника, васпитача и стручних сарадника;
 7. планира и прати стручно усавршавање и спроводи поступак за стицање звања наставника, васпитача и стручног сарадника;
 8. предузима мере у случајевима повреда забрана из члана 44 до 46 овог закона и недоличног понашања запосленог и његовог негативног утицаја на децу и ученике;
 9. предузима мере ради извршавања налога просветног инспектора, просветног саветника и других инспекцијских органа;
 10. стара се о благовременом и тачном уносу и одржавању ажурности базе података о установи у оквиру јединственог информационог система просвете;
 11. стара се о благовременом објављивању и обавештавању запослених, ученика и родитеља, односно старатеља, стручних органа и органа управљања о свим питањима од интереса за рад установе и ових органа;
 12. сазива седнице и руководи седницама васпитно-образовног, наставничког, односно педагошког већа, без права одлучивања;
 13. образује стручна тела и тимове, усмерава и усклађује рад стручних органа у установи;
 14. сарађује са родитељима, односно старатељима деце и ученика;

15. подноси извештаје о свом раду и раду установе органу управљања најмање два пута годишње;
16. доноси општи акт о организацији и систематизацији послова;
17. одлучује о правима, обавезама и одговорностима ученика и запослених у складу са овим и посебним законом.

У случају привременог одсуства или спречености директора да обавља дужност, замењује га наставник, васпитач и стручни сарадник у установи на основу овлашћења директора, односно органа управљања, у складу са законом.

Став 3 тачку 16 брисати.

Престанак дужности директора

Члан 63

Дужност директора установе престаје: истеком мандата, на лични захтев, стицањем услова за мировање радног односа, престанком радног односа и разрешењем. Одлуку о престанку дужности директора доноси орган управљања.

Орган управљања разрешава директора установе ако је утврђено да:

1. установа није благовремено донела програм образовања, односно не остварује програм образовања и васпитања или не предузима мере за остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа;
2. установа не спроводи мере за безбедност и заштиту деце и ученика;
3. директор не предузима или неблаговремено предузима одговарајуће мере у случајевима повреда забрана из члана 44 до 46 овог закона и тежих повреда радних обавеза запослених;
4. у установи није обезбеђено чување прописане евиденције и документације;

5. у установи се води евиденција и издају јавне исправе супротно овом и посебном закону;
6. директор не испуњава услове из члана 59 овог закона;
7. директор не поступа по налогу, тј. мери надлежног органа за отклањање утврђених недостатака и неправилности;
8. директор предлагањем незаконитих одлука, непотпуним, неблаговременим и нетачним обавештавањем или сазивањем седница супротно пословнику омета рад органа управљања и запослених;
9. директор није обезбедио да се у оквиру јединственог информационог система просвете врши благовремен и тачан унос и одржавање ажурне базе података установе;
10. у радни однос примио је или ангажује лице ван радног односа супротно закону и општем акту и у другим случајевима, у складу са законом.

Орган управљања разрешава дужности директора установе ако му се у дисциплинском поступку изрекне мера престанка радног односа због утврђене одговорности за тежу повреду радне обавезе прописане за запослене из члана 141 овог закона или се стекне услов за отказ уговора о раду у складу са општим прописима о раду.

Орган управљања разрешава дужности директора пре истека мандата када је коначним актом надлежног органа утврђено да је установа, односно директор одговоран за прекршај из овог или посебног закона, привредни преступ или кривично дело у вршењу дужности.

Орган управљања разрешава директора установе по изреченој мери просветног инспектора, у року од осам дана од дана пријема налога.

Сматра се да је одлука органа управљања о разрешењу директора донета, односно да је министар дао сагласност на њу, ако у року од 15 дана од дана њеног достављања не

донесе акт којим одбија сагласност.

Министар доноси акт о одбијању сагласности ако се у поступку утврди да одлука није донета у складу са овим законом или се њеним доношењем доводи у питање несметано обављање делатности установе.

Ако орган управљања не донесе одлуку о разрешењу директора у року из става 5 овог члана, може да га разреши министар у року од 15 дана од дана пријема записника о неизвршеном налогу.

У ставу 2 додаје се нова тачка 11 која гласи: „уколико прими новог радника, а да пре тога није извршио споразумно преузимање радника из друге установе“.

Секретар установе

Члан 68

Управне, нормативно-правне и друге правне послове у установи обавља секретар, у складу с нормативом којим се утврђују критеријуми и стандарди за финансирање установе.

Послове секретара може да обавља дипломирани правник — мастер или дипломирани правник који је стекао високо образовање на основним студијама у трајању од најмање четири године, с положеним стручним испитом за секретара.

Секретар из става 2 овог члана уводи се у посао и оспособљава се за самосталан рад савладавањем програма за увођење у посао и полагањем испита за секретара. Секретару приправнику директор одређује ментора са листе секретара установа коју утврди школска управа.

Секретар је дужан да у року од две године од дана заснивања радног односа положи стручни испит за секретара.

Секретару који не положи стручни испит у року из става 4 овог члана престаје радни однос.

Секретар који има положен правосудни или стручни испит за запослене у органима државне управе или државни стручни испит пре пријема у радни однос, уводи се у посао, али не полаже стручни испит за секретара.

Изузетно од става 2 овог члана, за секретара предшколске установе и основне школе може да буде изабрано и друго лице уколико се и на поновљени конкурс не пријави ниједан кандидат са одговарајућим образовањем, најдуже две године.

Начин и програм увођења у посао, програм, садржину, начин и рокове за полагање стручног испита, састав и начин рада комисије Министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине пред којом се полаже стручни испит, образац уверења који се издаје, трошкове полагања испита, накнаде за рад чланова комисије и остала питања у вези са полагањем стручног испита за секретара установе прописује министар.

Став 6 се брише.

Сарадник, педагошки асистент и помоћни наставник

Члан 117

У обављању делатности предшколска установа може да има сарадника: нутриционисту, социјалног и здравственог радника и другог сарадника, у складу с посебним законом.

У васпитно-образовном раду за остваривање посебних и специјализованих програма предшколска установа може да ангажује и друге сараднике, у складу с посебним законом.

Педагошки асистент пружа помоћ и додатну подршку деци и ученицима у складу с њиховим потребама, и помоћ наставницима, васпитачима и стручним сарадницима ради унапређивања њиховог рада са децом и ученицима којима је потребна додатна образовна подршка. У свом раду остварује

сарадњу са родитељима, односно старатељима, а са директором сарађује и с надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе.

За помоћ наставнику за пружање додатне подршке у настави, односно остваривање образовно-васпитног рада, могу да се образују стручни тимови на територији јединице локалне самоуправе.

Послове припреме лабораторијских вежби, извођења и демонстрирања поступака, техничко-технолошке припреме, извођења дела практичне наставе и других послова, под непосредним руководством наставника, обавља помоћни наставник.

Изузетно, ради пружања помоћи детету, тј. ученику са сметњама у развоју, образовно-васпитном раду може да присуствује пратилац детета, тј. ученика.

Став 3 се брише.

Приправник-стажиста

Члан 124

Послове наставника, васпитача и стручног сарадника може да обавља и приправник-стажиста.

Приправник-стажиста савладава програм за увођење у посао и полагање испита за лиценцу под непосредним надзором наставника, васпитача и стручног сарадника који има лиценцу.

Установа и приправник-стажиста закључују уговор о стажирању у трајању од најмање годину, а најдуже две године.

Уговором из става 3 овог члана не заснива се радни однос.

Приправник-стажиста има право да учествује у раду стручних органа без права одлучивања и нема право да оцењује ученике у школи.

На остваривање права из става 2 овог члана сходно се примењују одредбе овог закона које се односе на приправника.

Члан 124 брисати у целости.

Преузимање запослених

Члан 131

Запослени који је у установи у радном односу на неодређено време, а остао је нераспоређен или има статус запосленог с непуним радним временом, на основу члана 137 ставови 2 и 3 овог закона остварује право на преузимање стављањем на листу запослених с које се врши преузимање.

Листа из става 1 овог члана утврђује се до 15. августа за сваку наредну школску годину, у оквиру школске управе по јединицама локалне самоуправе, а на основу пријава установа о запосленима који имају право на преузимање. **Право на преузимање остварује се до 15. септембра споразумом, уз сагласност запосленог.**

Запослени који се преузима мора да испуњава услове за послове за које се преузима и да има проверену психофизичку способност, у складу са чланом 130 став 3 овог закона.

Став 2 брисати и уместо њега треба да стоји нови став који гласи: „Споразумно преузимање остварује се у току целе школске године, а само у случају да не постоји могућност споразумног преузимања може се расписати конкурс за пријем новог радника“.

Дисциплински поступак

Члан 142

Директор установе покреће и води дисциплински поступак, доноси одлуку и изриче меру у дисциплинском поступку против запосленог.

Дисциплински поступак покреће се писменим закључком на који приговор није допуштен, а који садржи податке о запосленом, опис повреде забране, односно радне обавезе, време, место и начин извршења и доказе који указују на извршење повреде.

Запослени мора бити саслушан, с правом да изложи своју одбрану, сам или посредством заступника, а за расправу може да достави и писмену одбрану.

Изузетно, расправа може да се одржи и без присуства запосленог, под условом да је запослени на расправу уредно позван.

На остала питања вођења дисциплинског поступка сходно се примењују правила управног поступка.

Дисциплински поступак је јаван, осим у случајевима прописаним законом којим се уређује општи управни поступак.

По спроведеном поступку доноси се решење којим се запослени може огласити кривим, и у том случају изриче му се и дисциплинска мера, може се ослободити од одговорности или се поступак може обуставити.

Покретање дисциплинског поступка за лакше радне обавезе застарева истеком шест месеци од учињене повреде, а за повреду забране и теже повреде истеком једне године од сазнања, а најдуже две године од дана учињене повреде.

Вођење дисциплинског поступка за лакше повреде радне обавезе застарева истеком једне године, а за повреде забране и теже — две године од покретања дисциплинског поступка.

Застарелост не тече ако дисциплински поступак не може да се покрене или води због одсуства запосленог или других оправданих разлога.

Дисциплинске мере**Члан 143**

Мере за повреду радне обавезе јесу престанак радног односа и новчана казна.

Запосленом који изврши повреду забране, прописане чланом 44 до 46 овог закона, престаје радни однос када одлука директора о утврђеној повреди забране постане коначна и одузима се лиценца.

За повреду радне обавезе из члана 141 став 1 тачка 1 до 7 овог закона изриче се мера престанка радног односа и лиценца се суспендује на шест месеци.

Мера престанка радног односа изриче се запосленом и за повреду радне обавезе из члана 141 тачка 8 до 17 овог закона, ако је учињена умишљајем или из свесног нехата и ако нису утврђене олакшавајуће околности за запосленог.

Новчана казна изриче се у висини од 20 до 35 одсто од плате исплаћене за месец у коме је одлука донета, у трајању од три до шест месеци.

Коментар: Дисциплински поступак остао је недоречен, несрећен. И даље је на снази правило „кадија ће тужи, кадија ти суди“. Поред тога, не поштују се прецизни рокови ни процедура. Дисциплински поступак треба водити ван школа.

Престанак радног односа**Члан 144**

Радни однос запосленог у установи престаје у складу са законом, на основу решења директора.

Запосленом престаје радни однос на крају школске, односно радне године у којој наврши 40 година стажа осигурања или 65 година живота.

Став 2 брисати.

Послови инспекцијског надзора Члан 147

Инспекцијским надзором испитује се спровођење овог и посебног закона и прописа донетих на основу њих непосредним увидом у рад установе, и зависно од резултата надзора изричу мере и контролише њихово извршење.

Послове инспекцијског надзора врши просветни инспектор.

У оквиру овлашћења утврђених законом, просветни инспектор врши контролу:

1. поступања установе у погледу спровођења закона, других прописа у области образовања и васпитања и општих аката;
2. остваривања заштите права детета и ученика, њихових родитеља, односно старатеља, и запослених;
3. остваривања права и обавеза запослених, ученика и њихових родитеља, односно старатеља;
4. обезбеђивања заштите детета и ученика и запослених од дискриминације, насиља, злостављања, занемаривања и страначког организовања и деловања у установи;
5. поступка уписа и поништава упис у школу ако је обављен супротно овом закону;
6. испуњености прописаних услова за спровођење испита;
7. прописане евиденције коју води установа и утврђује чињенице у поступку поништавања јавних исправа које издаје установа.

У поступку верификације по налогу Министарства испитује испуњеност услова из члана 30 став 3 тачке 1 и 2 и члана 33 овог закона и поступа у оквиру својих овлашћења у случају обуставе рада или штрајка у установи организованог супротно закону.

У ставу 3, под тачком 1 иза речи „аката“ додају се речи: „и посебних колективних уговора“.

Услови за просветног инспектора

Члан 150

Послове просветног инспектора може да обавља:

1. дипломирани правник — мастер или дипломирани правник који је стекао високо образовање на основним студијама у трајању од најмање четири године, с положеним стручним испитом за рад у органима државне управе или с положеним испитом за секретара установе, и који има најмање пет година радног искуства у државним органима, органима аутономне покрајине, установи или органима јединице локалне самоуправе на пословима образовања и васпитања или другим инспекцијским пословима;
2. лице са стеченим образовањем из члана 8 став 2 овог закона, положеним стручним испитом у области образовања, односно лиценцом за наставника, васпитача и стручног сарадника, с најмање пет година радног искуства у области образовања и васпитања, као и државним стручним испитом.

Просветни инспектор дужан је да се стално стручно усавршава ради успешнијег остваривања и унапређивања инспекцијског надзора.

Програм и облике стручног усавршавања, начин провере савладаности програма, образац уверења о савладаном програму и друга питања у вези са стручним усавршавањем прописује министар.

У члану 150 став 1 тачку 2 брисати у целости.

Саветник — спољни сарадник
Члан 153

За пружање саветодавне и стручне помоћи наставнику, васпитачу и стручном сараднику, а ради квалитетнијег обављања образовно-васпитног рада, Министарство одређује листу саветника — спољних сарадника за предмете, групе и области предмета, активности и стручне послове (у даљем тексту: саветник).

Министарство решењем одређује број саветника неопходних за пружање помоћи из става 1 овог члана.

Избор саветника врши министар решењем на основу конкурса.

Наставник, васпитач и стручни сарадник и саветник завода који испуњава услове из члана 152 став 1 тач. 1 до 4 овог закона и наставник високошколске установе који испуњава услове из члана 152 став 1 тач. 1, 3 и 4 овог закона, може да буде изабран за саветника.

Предност под једнаким условима има кандидат који је стекао звање из члана 129 став 2 овог закона или звање на основу закона којим се уређује високо образовање, односно има стручне радове објављене у међународним или домаћим часописима или зборницима са рецензијом, одобрени уџбеник, приручник или друго наставно средство.

Са саветником се закључује уговор о допунском раду, после добијене сагласности директора установе у којој је саветник у радном односу.

Саветник поступа по налозима министра.

Саветник пружа стручну помоћ наставнику, васпитачу, стручном сараднику, стручним већима, активима и тимовима: демонстрирањем поступака и метода, одржавањем огледног часа или активности, пружањем повратне информације о активностима и предузетим мерама наставника, васпитача и стручног сарадника, давањем стручних пре-

порука за побољшање рада, и сарађује с просветним саветником и просветним инспектором.

О извршеном задатку саветник подноси извештај министру.

Саветник може да буде искључен са листе ако му је суспендована или одузета лиценца у установи, ако се на основу вредновања рада оцени да послове не извршава на квалитетан начин.

Члан 153 брисати у целости.

Начин финансирања делатности установа

Члан 155

Средства за финансирање делатности установа утврђују се на основу економске цене за остваривање програма образовања и васпитања, по детету и ученику.

Економска цена из става 1 обухвата све текуће расходе по детету и ученику, из свих извора финансирања, у складу са прописима којима се уређује буџетски систем.

Економска цена из става 2 овог члана исказује се јединствено и структурно и саставни је део Меморандума о буџету.

Ближе услове и мерила за утврђивање економске цене образовања и васпитања по детету и ученику на одређеном подручју, из одређених група, по нивоима и врстама образовања, неопходан број запослених, време и поступак увођења прописује министар.

У ставу 1 после речи „васпитања“ уместо запете ставити тачку, а речи „по детету и ученику“ брисати.

Члан 174

Директор установе, изабран до дана ступања на снагу овог закона, дужан је да у року од три године од дана доно-

шења подзаконског акта из члана 59 став 17 овог закона положи испит за директора **(у супротности са чланом 55)**.

Директору из става 1 овог члана престаје дужност ако не положи испит у року из става 1 овог члана.

У ставу 1 уместо „три“ треба да стоји „једне“.

Ове амандмане Унија је упутила Скупштини Републике Србије и њеном Одбору за образовање 13. јула 2009. године.

КОМЕНТАР НА ОБЈАШЊЕЊЕ АМАНДМАНА

Још једном о нашим амандманима и коментару министра просвете. Да није трагично било би комично, јер то што је министар нама послао представља крајње омаловажавање синдиката и просвете као делатности, и од крема ове земље министар прави потпуне кретене.

1. Како другачије објаснити увођење педагошких асистентата чија је улога „пружање помоћи и додатне подршке деци и ученицима, у складу с њиховим потребама, као и наставницима, васпитачима и стручним сарадницима ради унапређења рада“?
2. Како објаснити увођење саветника — спољног сарадника који решава проблем недовољног броја лица која обављају послове просветног саветника, и то увођењем у министарство, јер у школским управама (где их већ има) не постоји могућност запошљавања нових лица?

У самом министарству већ постоји огроман вишак запослених, као и у целом образовању, и на овај начин један већ прегломазан систем додатно се оптерећује. Поставља се питање да ли су колегама које годинама веома успешно раде потребни саветници, асистенти или награда за самопрегوران рад. Ако министарство има новца, онда је ред да награди просветне раднике, а не да уводи стотине нових људи који су апсолутно непотребни.

Затим, потпуно је несувисло објашњење немогућности промене састава школских одбора. У току примене овог закона одредба о саставу школских одбора показала се погубном и чиста је политичка одредба. Пошто је политика у школама забрањена и пошто је наш циљ одстранити политику из школа, промена састава школских одбора неминовна

је и преко потребна, поготово што локалне самоуправе желе да управљају школама, а да при том не извршавају своје законом прописане обавезе према установама образовања као што су накнада трошкова превоза запослених, средства за стручно усавршавање запослених, трошкови превоза ученика, јубиларне награде, солидарна помоћ, материјални трошкови школа и сл. Да ли нам је заиста потребна локална самоуправа која посредством установа образовања переноси, а нимало не доприноси развоју тих установа?

Мировање радног односа директора школа у првом мандату јесте неуставна категорија која од директора установа образовања прави ванземаљце. Према Уставу Републике Србије, свим људима доступна су сва радна места, а директорима школа и два, јер само они заснивају радни однос на радном месту директора школе, а већ имају заснован радни однос на месту са кога конкуришу за директора. Ако је од министарства просвете, много је. Поготово позивање на Закон о раду у ком је само прецизирано заснивање радног односа директора без мировања радног односа. Ово је, дакле, чиста измишљотина Министарства просвете.

Није прихваћен ни наш амандман за секретара установе. Ми нисмо тражили оно што већ постоји у закону, а то је да неко ко има положен правосудни испит или испит за рад у државним органима не полаже испит за секретара, већ да те људе нема ко да уводи у посао.

Одредба о приправнику-стажисти више је него правни нонсенс: неко треба да ради да би стекао радно искуство за полагање испита за лиценцу, а други ће примати плату а да не ради. Или то неко мисли да стажиста дође на слободно радно место, а да се не запошљава особа спремна за рад. У сваком случају, одредба је крајње нејасна и недефинисана.

Дисциплински поступак и даље је недефинисан, недемократски, противан европским стандардима и вуче корене

из шеријатског права. Исто тако, нису поштовани преклузивни рокови.

Још једном тврдимо да је исправна једино одредба да просветни инспектори на свим нивоима морају бити дипломирани правници, и то секретари школа, јер секретар школе мора бити дипломирани правник и логично је да му у инспекцију дође дипломирани правник, поготово што је опис послова просветног инспектора искључиво правне природе. Потпуно је нелогично да исте особе могу бити просветни инспектори и просветни саветници.

На крају истичемо да финансирање по детету не може ући у закон док министарство не поднесе комплетан елаборат о томе, с посебном назнаком о критеријумима за формирање одељења, потребним кадровима и начинима решавања технолошких вишкова.

Из овога је очигледно да већина наших амандмана није прихваћена, и то управо они суштински.

25. август 2009.

Уставни суд Републике Србије

ПРЕДМЕТ: *Иницијатива за оцену уставности одредбе Закона о основама система образовања и васпитања*

Подносимо иницијативу за оцену уставности члана 59 Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник Републике Србије“ бр. 72/09).

Образложење

Члан 59 Закона о основама система образовања и васпитања регулише статус директора установе. У ставу 2 наведеног члана стоји: „Директор установе може да буде лице које испуњава услове прописане чланом 8 став 2 и чланом 120 овог закона“.

У ставу 13 истог члана стоји: „Директору установе мирује радни однос за време првог изборног периода на радном месту са кога је изабран“.

Цитирана одредба у супротности је са Уставом Републике Србије и Законом о раду. Уставом Републике Србије утврђена је једнакост грађана и једнака доступност свих радних места грађанима Републике Србије, док је нападнутим ставом то онемогућено.

Наиме, да би неко конкурисао за директора установе, мора имати одређени број година радног стажа на неодређено време на одговарајућем радном месту, тј. мора имати заснован радни однос. Кандидат који по конкурсу буде изабран за директора установе заснива радни однос на радном месту директора установе на период од четири године и **за то време треба да му мирује радни однос на радном**

месту са кога је изабран за директора установе. Дакле, директор установе има два радна односа, јер њему не престаје радни однос на радном месту са кога је изабран за директора установе, а у исто време заснива нови радни однос. Потпуно је јасно да се ради о накарадном уређивању радно-правног статуса директора установе.

Затим, Законом о раду у члану 79 јасно је дефинисано у којим ситуацијама запосленом мирује радни однос и ни у једној ставци није предвиђено да неком мирује радни однос у случају да заснива нови или евентуално врши неку дужност. Наиме, потпуно је јасно да свако од нас може имати заснован радни однос на неодређено време, радити свој посао и у исто време обављати и друге дужности, и да то неће бити никакав основ, а поготово не законски, за мировање радног односа.

Стога предлагемо да Уставни суд Републике Србије прихвати нашу иницијативу и утврди неуставност и незаконитост одредаба члана 59 Закона о основама система образовања и васпитања.

Подносилац иницијативе
Струковна интересна група
секретара установа

ПРОСВЕТНЕ ИНСПЕКЦИЈЕ

Неподељено је мишљење да је просветна инспекција далеко најслабија карика у образовном систему наше државе. У овом тренутку води се велика акција због рационализације броја запослених у образовним установама. Ту је посебно на удару нестручно заступљена настава и те колеге прве су принуђене да напусте овај систем.

Међутим, нико није рекао ниједну реч о нестручности просветних инспектора, који су постали рак-рана просветне делатности. Наиме, ступањем на снагу Закона о основама система образовања и васпитања 2003. године прецизирана је улога Института просветне инспекције, као и Института стручно-педагошког надзора. У опису надлежности просветне инспекције јесу искључиво правни послови које треба да контролишу просветни инспектори који не морају да буду дипломирани правници!? Већ сама та чињеница довољно казује о односу власти према том институту. У исто време стручно-педагошки надзор поверен је људима стручним управо за тај посао, али они испуњавају и услове за просветне инспекторе, тако да су дорасли свим пословима у области образовања — чињеница која је у нашој политици веома позната. Ми имамо министре опште праксе, па зашто онда не бисмо имали и просветне раднике опште праксе?

Још је смешнија околност што је већ поменути ступањем закона на снагу прописана обавеза запошљавања дипломираних правника на место секретара школе, тј. све колеге које су радиле као секретари школа а нису биле дипломирани правници, распоређене су на послове административних радника и уместо њих дошли су дипломирани правници. О томе колико је то био катастрофала/1н потез на-

јбоље сведочи садашња ситуација у школама. Но, то није тема овог чланка.

И сада смо дошли до парадоксалне ситуације: у школама је обавезно постојање дипломираних правника, а у просветним инспекцијама широм Србије нема готово ниједног, тако да у инспекцију правницима долазе професори разних струка који о праву не знају ама баш ништа. Ту се одмах поставља низ питања:

1. С којим правом неко ко је апсолутно нестручан може да контролише законитост рада школе и врши проверу секретара школе (читај: дипломираног правника)?
2. Како неко ко не поседује елементарна знања из једног подручја може стручњаку прописивати мере, тј. како таква особа може уочити незаконитости и неправилности?
3. Како би изгледало да професор математике врши надзор за српски језик, а професор музике надзор наставе хемије? Признаћете, било би катастрофално.

Логично се поставља питање: **зашто је просветна инспекција тако замишљена?**

Одговор је и више него једноставан. Као и у целом друштву, актуелним властима апсолутно одговарају хаос и безакоње у просвети, а просветне инспекције управо то чине. Када бисмо покушали да набројимо све незаконите радње просветних инспектора, све њихове пропусте и штетне налоге, могли бисмо одмах издати књигу која би била прави бестселер. На сваком кораку огледају се незнање, нестручност и површност просветних инспектора и то се на веома штетан и погубан начин одражава на образовне установе и запослене у њима.

Посебан је проблем то што су просветни инспектори у првом реду радници локалних самоуправа и с просветним властима немају готово никаквих додирних тачака, осим што врше послове просветне инспекције. О томе како су

дошли на место просветног инспектора беспотребно је причати, а када неко на тај начин постане просветни инспектор, потпуно је јасно да ће деловати искључиво онако како му налаже локална власт, тј. локални моћници који су га и довели на то радно место. Потпуно је јасно да ту онда не постоје ни закони, ни стварне потребе, већ искључиво воља појединих тајкуна или интереси политичких странака које су на власти.

Све ово говори да се Институт просветне инспекције под хитно мора уредити и Унија је имала конкретне предлоге који би на најбољи и најпримеренији начин уредили те послове и услове за њихово обављање. Као прво, потпуно је јасно и недвосмислено да послове просветног инспектора могу обављати искључиво дипломирани правници и пожељно је да то буду секретари школа који имају одређени број година радног стажа (пет) на пословима секретара школа. Затим, посебно је потребно да се просветна инспекција уреди тако да сви просветни инспектори буду радници Министарства просвете, а никако локалних самоуправа. Само тако избегао би се утицај локалних моћника, а сви просветни инспектори одговарали би за свој рад министру просвете и сви би могли да имају исти принцип рада. То би у потпуности унапредило рад и олакшало сам надзор.

Управо се Унија залагала да такво решење буде прихваћено у новом Закону о основама система образовања и васпитања, али као ни многе друге ваљане и конкретне примедбе то није прихваћено, те су тако затворена врата решењу највећег проблема образовног система у Србији.

Питамо се само докле ће Министарство просвете радити на своју штету.

Миодраг Протић

СИЛА ЗАКОН ПРОМЕНИЛА ЗАКОН О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

(„Службени гласник Републике Србије“ бр. 72/2009)

Правници обично кажу: *Dura lex, sed lex* (Закон је крут, али је закон). Закону се треба покоравати какав год био. Кад је већ тако, прижељкивали смо да закон буде јасан, лако применљив, ефикасан, какав год био.

А шта смо добили? Добили смо Закон о основама система образовања и васпитања за чије је примењивање неопходно да миснистар просвете најхитније донесе близу 50 правилника. А до тада?

У пракси ће се појавити много питања и дилема које ће бити тумачене заузимањем ставова, којих ће се, надамо се, придржавати сви учесници образовног процеса рада, а што је важније, они који тај рад контролишу.

Оно преко чега се не може прећи:

Чланови 44 и 45

Да ли ће се чланови 44 и 45 закона примењивати док се не донесу ближи критеријуми за препознавање?

Да би се могли применити чланови 44 и 45 овог закона, нарочито за дискриминацију која има најчешће скривене облике, министар просвете и министар за људска и мањинска права овлашћени су да заједнички пропишу ближе критеријуме за препознавање облика дискриминације.

Министар просвете овлашћен је да протоколом пропише посебне услове унутрашње организације установе у одговору на насиље и злостављање, садржај и начин

спровођења превентивних и интервентних активности, начине заштите од насиља, злостављања и занемаривања.

Законом је прописано да се васпитно-дисциплински поступак води применом правила општег управног поступка, али не прописује ко га води, ко утврђује степен кривиче, олакшавајуће околности...

Члан 54

Ко прибавља доказ о неосуђиваности предложеног кандидата за орган управљања установе у име јединице локалне самоуправе?

Како се утврђује дискриминаторно понашање кандидата за орган управљања установе?

Члан 59

Неуједначеност рокова за полагање испита за директора: годину дана од дана ступања на дужност за нове директоре, тј. директоре који буду изабрани по новом закону, а за старе директоре — две године од доношења подзаконског акта!

Члан 60

Чланом 60 став 4 овог закона прописано је да се мишљење о кандидатима за директора прибавља на посебној седници којој присуствују сви запослени, који се изјашњавају о свим кандидатима тајним гласањем; да ли мишљење даје и директор школе — који нема право одлучивања на наставничком већу?

Члан 64

Да ли се директор враћа у стручно веће кад њему истекне мандат, тј. да ли се врши проглашавање технолошких вишкова и у току школске године?

Чланови 83 и 84

Разлика између опште (шта значи може) и стручне матуре после четвртог разреда средњег образовања!

Члан 91

Дефиниција ванредног ученика: да ли су ванредни ученици и ученици млађи од 17 година који мењају статус, да ли је уопште дозвољена промена са статуса редовног ученика на статус ванредног ученика у току школовања? Ко ће финансирати припремну наставу коју школа организује за ванредне ученике и испите за ванредне ученике?

Члан 108

Ако редован ученик који не положи поправни испит може да заврши започети разред у истој школи наредне школске године у статусу ванредног ученика поновним полагањем неположеног испита, да би се затим у истој школској години уписао у наредни разред у истом статусу, да ли онда и ванредни ученик коме су у једној школској години остала до два неположена предмета може да их „пренесе“ у следећу годину?

Члан 109

Како оцењивати владање описном оценом у току школске године док се не донесе акт који ће то уређивати?

Члан 110 став 4

Да ли се по приговору или жалби ученика или родитеља ученика, када за то има основа, доноси решење о поништавању оцене из владања, као што се решењем поништава оцена из предмета?

Чланови 113—116

Која се мера изриче ученику који одједном неоправ-

дано изостане с наставе више од 35 часова, односно направи већи број изостанака него што је потребно за поступно оцењивање?

Шта је туча, а шта физичко насиље? Ко утврђује степен кривице и олакшавајуће околности? Да ли ће и безазлено кошкање или вербална увреда бити тумачени као физичко или психичко насиље, и као такви бити санкционисани престанком својства ученика у тој школској години без права на наставак образовања у истој школи? Можда то треба прописати као лакшу повреду. А где је граница и ко је утврђује?

Ако одлуку о искључењу ученика доноси наставничко веће, ко изриче меру престанка својства ученика?

Да ли ученик, односно родитељ ученика, остварује правну заштиту у управном спору кад су изречене васпитно-дисциплинске мере укор директора, укор наставничког већа и престанка својства ученика кад се и ту примењују правила општег управног поступка?

Чланови 123 и 124

Прва три месеца приправничког стажа наставник, односно васпитач-приправник, ради под непосредним надзором наставника или васпитача који има лиценцу и које му одређује ментор. Наставник-приправник за време прва три месеца не оцењује ученике.

Ко оцењује? Да ли приправник ради пуно радно време? Он вероватно за та три месеца добија плату — кад већ ради, плату добија и наставник под чијим надзором ради наставник-приправник, а неку надокнаду треба да добије и ментор. Тако је исти посао плаћен неколико пута.

Да ли је приправник-стажиста волонтер? Да ли се уговором о стажирању који закључују установа и приправник-стажиста уговара плата, колика? Ако не, у чему је разлика између наставника-приправника и приправника-

стажисте уколико обављају исти посао под непрекидним надзором наставника који има лиценцу?

Члан 127

Лиценца се суспендује и наставнику, васпитачу и стручном сараднику који према извештају просветног саветника не остварује образовно-васпитни рад на начин и по поступку којим се омогућава постизање прописаних принципа, циљева и стандарда постигнућа, програма образовања и васпитања, за кога просветни саветник утврди да није отклонио недостатке у свом раду ни после датих стручних примедби, предлога и упозорења у писаном облику, па је на основу тога два пута негативно оцењен од стране просветног саветника.

Док траје суспензија лиценце, наставник или васпитач присуствује настави, односно активностима других наставника и васпитача које му одређује директор, а стручни сарадник раду стручног сарадника у другој установи коју одреди директор.

Какав је статус наставника, васпитача и стручног сарадника коме је суспендована лиценца зато што се није стручно усавршавао, а просветни саветник утврди да разлози за то нису оправдани?

Члан 130

У поступку одлучивања о избору наставника, васпитача и стручног сарадника директор установе прибавља мишљење органа управљања, после извршене претходне провере психофизичких способности кандидата. Проверу психофизичких способности за рад са децом и ученицима врши надлежна служба за послове запошљавања применом стандардизованих поступака.

Национална служба за запошљавање даје само психолошку процену кандидата, а не и физичку.

Колико су неравноправни кандидати који су провером психичке способности добили мишљење „задовољава“ или „делимично задовољава“?

Члан 136

Да ли се и даље примењује Правилник о педагошкој норми (18, 20, 24), јер закон прописује 20 часова?

Да ли наставник практичне наставе може, осим наставе, да има још неки вид непосредног рада са ученицима?

Члан 143

На основу чега се утврђује основ за изрицање новчане казне ако је запослени претходно удаљен са рада, тј. суспендован па прима накнаду зараде у висини једне четвртине, ако је прописано да је новчана казна 20 до 35 одсто од плате исплаћене за месец у коме је одлука донета?

Специфичности рада музичких и балетских школа и школа за образовање ученика ометених у развоју нису уређене овим законом. Та чињеница и још много других разлога указују на потребу хитног доношења посебних закона за основну и средњу школу.

„Ако изражавање није правилно, онда се говори оно што се не мисли; ако се говори оно што се не мисли, онда се не ради оно што треба урадити; стога не сме бити производности у ономе што се каже.“

Дакле, „сила закон мења“.

Славица Ђорђевић,
секретар школе

ЗАКОНОМ ДО КОНФУЗИЈЕ

Поштујући, макар формално, принцип уставности и законитости који подразумева да сви закони једне државе морају бити у сагласности са уставом и сагласни међусобно, законодавац на почетку школске 2009/10. године доноси нови Закон о основама система образовања и васпитања (у даљем тексту: Закон) („Службени гласник Републике Србије“ 72/09 од 3. 9. 2009. године).

По концепцији и структури нови Закон сличан је претходном, а разликује се по законском оквиру редефинисаном у складу са Уставом Републике Србије, Законом о забрани дискриминације, Законом о високом образовању, Кривичним закоником, Законом о националним саветима и националним мањинама.

Ово усаглашавање део је процеса спровођења законодавне власти и само један сегмент свеукупне промене правног система Републике Србије.

Закон као правни акт, који се по снази, у хијерархији правних аката налази одмах после устава, мора на целовит и прецизан начин да обухвати област коју регулише и недвосмислено предвиди права, обавезе и одговорности свих учесника, у овом случају система образовања. Усвојена законска решења и промене у систему образовања и васпитања, осим што имају одложени рок примене, садрже и доста недоречености и недоумица које доводе у забуну и подстичу произвољна тумачења. Да би спровођење Закона било ефикасније, законска решења требало је прецизније дефинисати, и то у члановима у којима се не најављују посебан закон или други прописи који би ту област прецизније регулисали.

С првим читањем Закона суочавамо се с проблемом тумачења следећих чланова:

1. Члан 8 став 3: обављање образовно-васпитног рада

У овом члану стручна спрема наставника и стручних сарадника усклађује се са Болоњском декларацијом (став. 2 тачке 1 и 2).

Споран је став 3 који наводи да „наставник и васпитач јесте лице са стеченим одговарајућим високим образовањем на студијама првог степена, студијама у трајању од три године или вишим образовањем“.

Поставља се питање у којим школама могу да раде наставници и стручни сарадници са датим описом стручне спреме.

Чак и да се овај став односи на стручне школе у којима наставу (вежбе) држе наставници са вишим образовањем, требало је прецизирати и подвући да се овај став члана 8 односи на стручне школе, али не и гимназије. У супротном, овај став у колизији је с Правилником о врсти стручне спреме, наставника и помоћних наставника у гимназији.

2. Чланови 44 и 45: Забрана дискриминације и Забрана насиља, злостављања и занемаривања

Ови чланови понављају Уставом и одговарајућим законима постављена начела за чије је препознавање и примену неопходна „мапа“ у форми протокола (општег и посебног) који ће прецизирати у коју категорију спада одређени облик неприхватљивог понашања ученика или запослених. Тако се на различитим нивоима налазе: чупање, гребање, уједање, гажење, и према врсти и нивоу оштећени се обавештава да своју заштиту тражи у унутрашњем или спољашњем систему заштите.

Интересантни су став 8 и став 9 члана 45 у којима се због сваког облика насиља и злостављања над наставником од стране ученика, његовог родитеља или старатеља,

покреће прекршајни односно кривични поступак, а казнене одредбе због ове повреде над наставником предвиђају новчану казну од 30.000 до 50.000 динара.

- 3. Члан 57: регулише надлежност органа управљања (школског одбора)** уноси новину да проширени сазив школског одбора, осим представника синдиката, што је било предвиђено и старим законом, чине два пунолетна ученика које бира ученички парламент.

На седницама школског одбора, када се одлучује о тачкама 3, 4, 5, 6, 9, представници ученичког парламента присуствују без права одлучивања, а на седницама на којима се одлучује о тачкама 1, 2, 7 и 8, учествују у одлучивању. (!)

Како одлучују? Већином од 11 гласова чланова школског одбора? Начин одлучивања у законском члану не подразумева се, већ се изричито одређује. Зашто се у члану 54 став 1 наводи да орган управљања има девет чланова ако увек заседа у проширеном сазиву?

- 4. Члан 91 став 1 тачка 3: регулише право бесплатног образовања ванредних ученика**

Изузетак од овог правила јесте када лице које је стекло средње образовање жели преквалификацију или доквалификацију и тада плаћа школарину. Међутим, члан 108 став 8 предвиђа да ванредни ученици плаћају „накнаду стварних трошкова које утврди школа“. Како постоји неколико „типова“ ванредних ученика, разлика у гимназији и стручној школи, а уз то и нова могућност из члана 108 став 8 ствара још једну категорију ванредних ученика — то је доношење посебног закона о ванредним ученицима неопходно.

- 5. Члан 108 ставови 7 и 8: оцењивање и напредовање ученика**

Какав је смисао става 7 да ученик који у августовском року не положи испит — понавља разред, а став 8 предвиђа да редован ученик који није положио поправни испит може да заврши започети разред у истој школи у својству

ванредног ученика поновним полагањем неположеног испита уз плаћање накнаде стварних трошкова које утврди школа? Уз све то, додатну забуну ствара члан 56 Закона о средњој школи који предвиђа да се ученик који на крају другог полугодишта има најмање три негативне оцене, а не положи поправни испит, упућује да понавља разред.

Какви су критеријуми и ко одлучује о томе да ли ће ученик понављати разред или наставити школовање у статусу ванредног ученика?

6. Члан 109: владање и општи успех

Став 1 овог члана: Оцена из владања од првог до шестог разреда основне школе не утиче на успех ученика.

Став 2: Од седмог разреда основне школе и у средњој школи у току полугодишта оцена из владања је описна, а на крају првог и другог полугодишта утиче на општи успех.

Став 3: Општи успех ученика основног образовања утврђује се на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета и оцене из владања, **почев од шестог разреда.**

Став 1 и став 3 су у колизији. Штампарска грешка?

7. Члан 123 став 4: наставник, васпитач и стручни сарадник

Током прва три месеца приправничког стажа наставник ради под непосредним надзором наставника који има лиценцу и којег му одреди ментор. Наставник приправник за време прва три месеца не оцењује ученике.

Овим се установљава још једно додатно оптерећење буџета републике, јер се с наставником који врши надзор над радом приправника закључује уговор о допунском раду.

8. Члан 132 став 4: По новом Закону, вероучитељи могу засновати радни однос на неодређено радно време.

За извођење верске наставе наставник са школом у коју је упућен закључује уговор о раду на 12 месеци **за сваку школску годину.** (!!)

Коментар сувишан.

Недоречености и контрадикторности у појединим одредбама Закона стварају конфузију и отпор према оваквом правном акту који због наведених недостатака даје простора за тзв. широко тумачење, до нивоа нагађања шта је то законодавац хтео да каже, шта се подразумева или само по себи искључује.

Било како било, овај Закон ступио је на снагу, а по негативним реакцијама из школа које су више него јасне и гласне, нека сам законодавац преиспита какав је то закон донео.

Јадранка Витас,
секретар школе

КОЛИЗИЈЕ И НЕБУЛОЗЕ

Закон не предвиђа временске оквире у којима надлежне институције система треба да прихвате предлоге измена наставног плана и програма који проистичу из праћења огледних одељења или су их предложили практичари из школа (на пример, брзе измене профила занимања, изборни програми).

Недовољно су развијени законска регулатива и временски оквир за прихватање измена индивидуалног образовног плана (члан 77), за посебно надарену децу (више су дата законска решења за децу са сметњама у развоју и инклузивни рад).

Задржан је неразуман број година (10—12) за обавезну наставу грађанског васпитања и веронауке, мада пракса показује да ефекти њиховог извођења садржајем и квалитетом једва могу да покрију највише један циклус од четири године у основном образовању, а да све после тога треба да буде у облику факултативне наставе (далеко је већа штета од мноштва упослених нестручних предавача оба предмета, него да су уместо тих програма формиран програм из домаћинства, пољопривреде, екологије, рационалног коришћења енергије...).

Уместо да се успостављају захтеви за боље услове за рад, опремљеност школа и стручно праћење реализације на часу, нпр. путем једносменског рада свих школа (како су то већ урадиле Словенија и Хрватска), једнообразне опремљености минимумом неопходних учила и опреме, омогућавањем стручних надзора школе од стране школске управе... уместо педагошке норме уводи се норма непосредног рада наставника, васпитача и стручних сарадника

(члан 136), а просветни саветник у школским управама звањем је произведен у универзалног стручњака за праћење квалитета рада било ког предмета без обзира на његову стручну квалификацију.

Чланови 113 и 115 указују на чудан начин постизања редовности у настави тако што се повећава број дозвољених неоправданих изостанака са 25 на 35, а насиље тиме што се туча у школама не квалификује као тежа повреда обавеза ученика, као што је до сада било.

Колизија у члану 109 став 2 говори да се на крају године владање бројчано оцењује од седмог разреда, а у ставу 3 наводи се да се оно примењује од шестог разреда?!

Чланом 83 уводи се општа матура после завршеног четвртог разреда средње школе, после које ученик може да се упише на одговарајућу високошколску установу, чиме се негира сам њен смисао који у већини европских земаља обезбеђује упис на жељени факултет. Ово нам указује на то да договор са високошколским установама није постигнут и да општа матура у том закону стога и нема смисла, јер је проходност коју она обезбеђује минимална.

Члан 123 говори о небулози креатора закона који није могао да уочи практичне последице тог закона. Наводим примере:

1. Током прва три месеца приправничког стажа, наставник, односно васпитач-приправник ради под непосредним надзором наставника или васпитача који има лиценцу и које му одређује ментор; наставник-приправник за то време не оцењује ученике. Поставимо то прагматично: у истој великој школи недостају два професора математике. На конкурс се јави један стручан, тек дипломирани математичар и више нестручних факултетски образованих колега. Дипломирани математичар улази у одељење с ментором и прва три месеца нема право да оцењује. Други,

нестручни наставник математике иде сам у одељење и оцењује ученике! Запитајмо се над киме се врше дискриминација и насиље! Питање које се поставља у вези са изнетим јесте и ко држи часове које ментор има у истој или другој школи док је он на часовима приправника, и ко све то и како плаћа.

Решење је врло једноставно: обојица треба да имају одређен број посета часовима од стране ментора, на којима предају, испитују, врше демонстрацију, састављају контролне вежбе, систематизују градиво, држе огледне часове, и то у току целе године (ментор који би то радио имао би неко од звања прописаних правилником о стручном усавршавању и напредовању наставника и за то би имао одређени додатак уз плату).

2. Чланови 120, 130, 131, 132 праве посебну збрку у вези с пријемом радника. Прво питање је: шта је то радник у радном односу на неодређено време? Да ли је то 40 одсто на колико је, на пример, примљен, или искључиво 100 одсто радног времена? Ако се сложимо да је то први наведени пример, онда је јасно шта је радник с непуним радним временом у односу на радни однос на неодређено време које је радник засновао са установом, и како се понашати у складу са упутствима министарства о технолошком вишку и радницима с непуним радним временом (нпр. на оних 40 одсто ове године нема ангажовање за 10 одсто које треба у поступку преузимања да му се обезбеди, равноправно с технолошким вишком).

Шта ако се проблем постави другачије (у складу с текстом и наведеним члановима)?

Радник с непуним радним временом јесте онај који нема заснован радни однос на неодређено време са установом до 100 одсто!

Последица: технолошки вишак (нема нимало ангажовања у установи) и радник са овако дефинисаним непуним радним временом у истој су равни. Начелник школске управе у обавези је да им обезбеди посао до пуне нормe (не до оне до које су засновали радни однос), па су тако неодговорни директори школа који су за једно радно место примили по више извршилаца на неодређено радно време (од 15 до 50 одсто) били на тај начин у прилици да воде кадровску политику општина, док други директори школа морају да упошљавају кадар који су они примали (до пуне нормe, што је потпуни апсурд)!

Укрупњавање радног односа — слажемо се, али на основу квалитета радника и избора директора, а не на основу принуде, како се сада дешава!

3. Чланови 151, 152 и 153 показали су да је творац закона разумео да му је неопходан спољни сарадник, али његову улогу, улогу школских управа и сарадника очигледно није (или није хтео) да разуме до краја, а о томе сам детаљно информисао Министарство просвете предлогом како то све може боље да функционише.

Предлог је упућен помоћнику министра просвете мр Зорану Костићу још 18. маја 2009. године. Наравно, ништа од тих предлога није се нашло у тексту закона. Зато овај предлог представљам у целини.

ПРЕДЛОГ ИЗМЕНЕ ПРАВИЛНИКА О СТРУЧНО-ПЕДАГОШКОМ НАДЗОРУ

НАПОМЕНА: болдирани делови у тексту који следи представљају предлоге за измену постојећег правилника о стручно-педагошком надзору

Предмет Правилника

Члан 1

Овим правилником уређују се: начин вршења стручно-педагошког надзора, мерила за вредновање квалитета рада дејчјих вртића, основних и средњих школа и домова ученика (у даљем тексту: установа).

Стручно-педагошки надзор

Члан 2

Стручно-педагошки надзор врши министарство надлежно за послове образовања (у даљем тексту: министарство) преко просветног саветника.

Звање просветног саветника може добити стручна особа која се прима у државну службу ако има:

- одговарајућу високу стручну спрему (према области наставног предмета за који се прима) и одговарајући стручни испит за лиценцу из тог предмета;
- најмање 10 година стажа на пословима васпитања и образовања;
- виши просветни саветник може бити особа која поред наведених услова има најмање 15 година искуства на пословима васпитања и образовања.

Поступање просветног саветника

Члан 3

Просветни саветник поступа по службеној дужности у оквиру својих овлашћења, односно према записнику просветног инспектора, а може да поступа и по пријави: установе, инспекције, ученика, родитеља, односно старатеља детета или ученика, Завода за унапређивање образовања и васпитања или Завода за вредновање квалитета образовања

и васпитања, друге установе, привредног или стручног друштва и грађана.

О резултатима надзора министарство обавештава подносиоца пријаве.

Врсте надзора

Члан 4

Просветни саветник врши општи, посебни и појединачни надзор увидом у рад установе, наставника, васпитача, стручних сарадника и директора установе и вредновањем квалитета рада установе.

Општи надзор врши се увидом у рад и вредновањем квалитета рада установе у остваривању циљева и задатака, наставног плана и програма, предшколског, школског, односно васпитног програма (у даљем тексту: програм образовања), развојног плана и годишњег програма рада установе, најмање једанпут у четири године.

Посебан надзор врши се по указаној потреби увидом и вредновањем квалитета рада установе у одређеним областима, у остваривању одређених циљева и задатака, односно рада наставника, васпитача, стручних сарадника и директора.

Стручно-педагошки надзор спроводи државни службеник у звању просветног или вишег просветног саветника. Стручно-педагошки надзор може спроводити и лице које није државни службеник ако испуњава услове за просветног саветника (има звање ментора, инструктора или вишег педагошког саветника).

Појединачни стручно-педагошки надзор врши се увидом и вредновањем квалитета рада појединих наставника, васпитача, стручних сарадника и директора, а по указаној потреби, присуствовањем извођењу наставе, тј. активности, испиту и другим облицима образовно-васпитног,

васпитно-образовног, васпитног и стручног рада (у даљем тексту: образовно-васпитни рад).

Начин вршења СТРУЧНО-ПЕДАГОШКОГ надзора **Члан 5**

Установа је дужна да просветном саветнику обезбеди несметано вршење надзора стављањем на увид потребне евиденције и педагошке документације, пружањем друге тражене помоћи, омогућавањем присуствовања образовно-васпитном раду, седницама стручних органа, органа управљања и савета родитеља.

Просветни саветник врши надзор над радом установе, наставника, васпитача, стручних сарадника и директора доласком у установу, односно на друго место где се одвија образовно-васпитни рад.

Стручно-педагошки надзор за поједине предмете (обавља их предметни стручни педагошки саветник или лице које по закону може то да ради) врши се:

- увидом у извођење годишњег плана и програма школске установе;
- непосредним праћењем извођења наставе и других облика образовно-васпитног рада;
- увидом у педагошку евиденцију и документацију;
- разговором са ученицима, наставницима и члановима стручних тела школе.

У обављању стручно-педагошког прегледа просветни саветник посебно прати:

- извођење и остваривање годишњег плана и програма установе;
- организацију и планирање наставе и других облика васпитно-образовног рада;
- стручну употребу прописаних уџбеника, наставних помагала и опреме;

- **испуњеност педагошких и методичко-дидактичких захтева и мерила у извођењу наставе;**
- **спровођење испита, екстерне контроле и оцењивање ученика.**

Осим наведених послова, просветни саветник:

- **предлаже мере за унапређивање васпитно-образовног рада;**
- **предлаже мере за унапређивање организације, и планирање и метод рада установе;**
- **пружа стручну помоћ наставницима, држи огледне часове и води рачуна о њиховом стручно-педагошком усавршавању;**
- **прати и подстиче такмичење ученика;**
- **прати огледне програме и врши њихово унапређивање, оцењује функционалност школског простора и опреме и предлаже мере за њихово осавременивање;**
- **прати рад стручних органа школе.**

Надзор се обавља присуствовањем извођењу свих облика образовно-васпитног рада установе, разговором, увидом у евиденцију и педагошку документацију, програм образовања, годишњи програм рада и развојни план установе, увидом у услове рада установе, наставника, васпитача, стручних сарадника и директора.

Просветни саветник обавештава директора или друго одговорно лице установе о времену вршења општег надзора.

Пре писања налаза просветни саветник обавезно разматра затечено стање са директором школе, наставником или стручним телом установе, а потом даје јасан налог са дефинисаним обавезама и роковима.

О извршеном надзору сачињава се извештај који садржи: оцену стања, предлоге за преузимање неопходних мера за отклањање недостатака и унапређивање образовно-васпитног рада.

Просветни саветник прати поступање по предложеним мерама.

Ако установа не поступи по предложеним мерама, просветни саветник одређује директору нови рок за поступање по предложеним мерама и о томе обавештава орган управљања, просветну инспекцију и министра надлежног за послове образовања (у даљем тексту министар).

У вршењу надзора, просветни саветник дужан је да чува као службену тајну податке који су личног карактера и чије би неовлашћено објављивање могло да штети угледу и интересима лица на које се подаци односе.

Педагошка документација по овом правилнику подразумева: план рада и припрему наставника и васпитача, план рада стручних сарадника, школски писмени задатак, радну свеску, мишљење о раду и напредовању ученика, записник стручног органа, савета родитеља и органа управљања.

Данило Беодрански,
начелник Школске управе

ДУПЛЕ ПОРУКЕ

Попустљивост одраслих ствара код деце осећај небриге.

Законодавац се понаша као попустљив родитељ, без ауоритета.

Законом о основама система образовања и васпитања дефинисани су циљеви образовања и васпитања, међу којима су: стицање квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова, развој стваралачких способности, креативности, оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу, развијање способности за улогу одговорног грађанина...

Нова законска решења имају за циљ унапређење квалитета наставе, више стандарде образовања, унапређивање социјализацијске улоге школе, побољшање квалитета рада наставника...

Новим законским решењима проширена су права ученика и прописано да је школа дужна да, уз учешће родитеља, односно старатеља ученика, појача васпитни рад ради промене понашања ученика.

Истовремено, нова законска решења унапређују систем финансирања образовања — по ученику (имајући у виду број и категорију ученика, географско подручје, припадност одређеним групама становништва...). Према тим законским решењима, тежом повредом обавезе ученика сматра се неоправдано изостајање с наставе најмање 35 часова и учестало чињење лакших повреда обавеза.

Ако знамо да је настава квалитетнија у одељењима с мањим бројем ученика, ако знамо да је мање насиља пове-

зано са формирањем мањих одељења, а уз то знамо да се систем образовања финансира по ученику, законодавац нас ставља пред амбивалентан избор: унапређивати квалитет образовања или унапређивати систем финансирања.

Већи број ученика у одељењу захтева економичност од наставника, па се више користи преношење знања уместо подстицања стваралачких квалитета, више поучавања а мање учења.

Школске и ваншколске активности значајна су потпора у борби против негативних импулса и најснажнији покретач вредног и пожељног понашања. Најбоља превенција неприхватљивог понашања јесу осмишљене, занимљиве, здраве и конструктивне активности. Занимљива и квалитетна настава утиче и на смањење броја изостанака. Постојећи планови и програми су преобимни, па због свакодневног одржавања седмичких часова ни временски ни просторно нема места за одржавање ваннаставних активности. Такође, преоптерећеност ученика условљава њихово изостајање с наставе.

Изостајање с наставе ремети континуитет у учењу и нужно се одражава на резултате рада. Бежање с наставе ризичан је фактор за поремећаје у понашању. Неки аутори виде у изостајању корене делинквенције и неуспеха у животу. Избегавање наставе преноси се на животни план, те може постати модел понашања: бежање од проблема, бежање од одговорности.

Примарна превенција је најисплативија инвестиција. Протективне мере су пружање доброг образовања и стално инсистирање на дисциплини. Но, нови закон то не очекује и излаз види у повећању броја дозвољених неоправданих изостанака (са 25 на 35). Последица повећања броја неоправданих изостанака већ је предвидива — ученици ће више неоправдано изостајати с наставе.

Школа је место за учење, за дружење, учење односа, суочавање са спољашњим ауторитетом, задовољавање потреба за редом и структуром, учење испуњавања обавеза, одговорности.

Одрасли дугују деци јасност и одлучност. Модел понашања одраслих и њихов критеријум вредности опасни су окидачи за неприхватљиво понашање деце.

Попустљивост одраслих ствара код деце осећање небриге. Но, законодавац се понаша као попустљиви родитељ, без ауторитета.

Законодавац је попустио, јер је то много лакше (тренутно). Када је једном попустио, деци је то зелено светло за такво понашање и убудуће. Границу могу поставити измене овог или следећи нови закон!

Невенка Толић,
школски педагог

ФИНАНСИРАЊЕ ОБРАЗОВАЊА

Овако је сада

Законом о основама система образовања и васпитања из 2003. године којим је подржана реформа образовног система, уведене су и неке новине у систем финансирања, тако што је извршена извесна децентрализација и у овом сегменту. То је објашњено чињеницом да је локална власт одговорна за мрежу школа на својој територији, а сад и учествује у управљању школама преко својих чланова у школском одбору, па према томе, мора имати утицаја и на финансирање установа.

Тим законом, из буџета Републике Србије, путем Закона о буџету, предвиђено је превасходно обезбеђивање трошкова зарада, пореза и доприноса за запослене, док је локалним самоуправама остављено да обезбеде средства за материјалне трошкове, превоз ученика, стручно усавршавање наставника, капиталне инвестиције и друго. Законом о трансферу буџетских средстава из 2006. године, локалним самоуправама дата је обавеза да обезбеђују средства по одредбама Посебног колективног уговора за основне и средње школе и домове ученика (превоз запослених, јубиларне награде и друго), чиме је отклоњена празнина која је настала у систему финансирања када су тадашњи министар финансија Млађан Динкић и министар просвете Слободан Вуксановић ставили ван снаге члан 13, односно 14, Правилника о финансирању основних и средњих школа којима је раније било регулисано ово питање.

Овако је код других

Систем финансирања у земљама Европске уније регулисан је тако да у већини земаља део средстава обезбеђују локална и регионална власт, а део долази са централног нивоа. Гледано статистички, у земљама Европске уније, са локалног нивоа издваја се 45,5 одсто, са регионалног 20,3 одсто, а са централног 34,2 одсто средстава.

У том погледу посебно су карактеристичне Немачка и Белгија, у којима се сва средства за финансирање основног образовања обезбеђују са локалног и регионалног нивоа, док Данска, Холандија, Аустрија, Финска, Велика Британија и Норвешка издвајају више од 90 одсто са локалног нивоа, а остатак са централног.

Слично је и код финансирања средњих школа, где се битно разликују Грчка (која са централног нивоа обезбеђује средства у износу од 95,2 одсто), Француска (78,6 одсто), Италија (88,9 одсто), Ирска (67,5 одсто) и Луксембург (100 одсто).

Са друге стране, у Великој Британији издваја се 94,9 одсто са локалног нивоа, у Финској 96,9 одсто, у Холандији 92,3 одсто, у Данској 89,7 одсто и на Исланду 69,1 одсто.

Из наведених података јасно је да Велика Британија и нордијске земље имају велику аутономију локалних власти, јер оне највише партиципирају у финансирању школа. Насупрот њима, у Грчкој и Ирској локални ауторитети власти само администрирају средства која се добијају са централног нивоа.

Кад је реч о наставном особљу, у појединим земљама постоји изражена финансијска аутономија школа, па тако, на пример, Данска, Финска, Шведска, Холандија и Велика Британија управљају и делом буџета за плате запослених.

Овако ће бити

Доношењем новог Закона о основама система образовања и васпитања који је ступио на снагу 11. септембра 2009. године, уведен је потпуно нов приступ систему финансирања, у коме се, уместо по одељењу, прелази на систем по ученику, названом у Закону „економском ценом“, који би требало да буде сукцесивно спроведен почев од школске 2011/12. године, а да при том аутори закона и не знају шта то, заправо, значи. Једино што се извесно зна јесте да ће те, школске 2011/12. године започети експеримент у само 20 одабраних градских и сеоских школа и школа у пограничним подручјима. На основу резултата експеримента, у наредним годинама требало би повећавати број укључених школа, како би 2014/15. године цео систем прешао на овај начин финансирања. Међутим, већ у овој школској години школама је достављено стручно упутство о броју ученика у одељењима: 17 ученика ако су само два одељења, 23 ученика ако су у питању три одељења и најмање 25 ученика ако су у питању четири и више одељења истог разреда у школи. Ово се у текућој школској години односи само на први и пети разред, док би се у наредним школским годинама захватили други и шести, па потом трећи и седми и коначно цео систем. Тако је, практично на мала врата и без договора са синдикатима, у извесној мери почела примена новог начина финансирања, што је са своје стране изазвало нови вишак запослених. При том није припремљен социјални програм, што је ситуацију додатно искомпликовало, будући да сада неколико стотина нераспоређених наставника прима плату, а немају никаквих обавеза у школи.

Да ли је 20 школа репрезентативни узорак на основу кога ће бити изведени поуздани закључци и како ће се премостити разлика између почетка школске и финансијске године за овако битну промену — видеће се ускоро.

И у овом новом закону све друго остало је исто, па ће се и даље водити непотребни судски спорови, јер просветне власти на републичком и локалном нивоу често не извршавају своје обавезе према школама, што доводи до блокада школских рачуна и онемогућавања нормалног рада школа.

То је, нажалост, наша реалност, јер све док су нашим политичарима уста пуна обећања како је образовање приоритет, стратешка инвестиција и сл., оно је, у ствари, и даље само трошак и терет, што најбоље илуструју следећи показатељи.

У Србији је издвајање из БДП за образовање око четири одсто, рачунајући и 0,8 одсто које у систем уноси локална самоуправа. То је знатно испод европског просека који се креће око 6,5 одсто, па када се томе дода да је наш БДП 10 пута нижи од европског, онда је јасно зашто се у Србији од укупних средстава за образовање чак 96-97 одсто троши на зараде запослених, а три-четири одсто на све остало. Тај однос у Европској унији износи 75 одсто према 25 одсто и зато су тамо школе нове, модерне, опремљене савременим училима, ради се у једној смени, наставници се стално стручно усавршавају итд. У Србији се ради у старим, оронулим школама од којих многе немају ни физкултурне сале, мокре чворове, опремљеност училима испод је сваког нивоа, а за стручно оспособљавање наставника издвајају се мизерна средства, док се рад у већини школа одвија у две па и три смене.

Још о другима

Како се у Европи финансирају школе и какав се значај даје образовању, добро је познато српској јавности, па стога наводим само неке елементе њихових система финансирања.

Основни показатељи за утврђивање обима средстава школама јесу: број ученика, број разреда и одељења, број часова по предметима, површина објекта, ниво инфлације у земљи, социјалне карактеристике школе, присуство деце с посебним потребама, присуство странаца, карактеристике наставника (радно искуство и др.), корекције за мање школе, издвајања за топли оброк, превоз ученика, прибор, па чак и утицај климатских услова на утрошак енергената, тип школе, стање школске инфраструктуре, постојање спортских објеката и др.

У Европској унији школе могу да користе и друге изворе финансирања, као што су донације, спонзорства, приходи од реклама, приходи од рентирања, средства од пружања услуга, приходи од изложби и других јавних представа, приходи од продаје дела школске имовине, приходи од камата и дивиденди, а дозвољено је и подизање кредита од банака.

Можда ће све ово имати у виду наше просветне власти када буду озбиљно размишљале о променама у систему финансирања образовања, за шта је превасходно потребно да заиста, а не само декларативно, схвате да је образовање стратешка инвестиција, ресурс који се најбоље исплати и који једино води друштво у прогрес.

Мидраг Скробоња,
саветник у Унији СПРС

ПОГЛЕД НА ЗАКОН ИЗ ВИЗУРЕ РОДИТЕЉА

Док на једној страни државни функционери, полиција и правосудје, суочени са ескалацијом насиља, заговарају пооштравање казнене политике, а просветни радници траже да добију статус службеног лица како би се заштитили од све учесталијег ученичког насиља, аутори новог Закона о основама образовања и васпитања и Министарство просвете понашају се као да живе у виртуелној земљи Утопији, земљи у којој све беспрекорно функционише, а да би баш све било идеално, само још недостаје да се олабаве ионако лабави прописи па да сви буду срећни, реформисани и задовољни.

Добро да горе не може

У нашем тужном и жаљења вредном случају то би значило: никад није толико лоше да не може бити горе. У складу с тим, пошто бег никада није био циција, а образовање нам је ионако последња рупа на свирали, аутори закона, ваш и наш чика министар и премудри посланици, одлучили су да се отворе и чаше. Баш као у оној, много пута цитираној телевизијској реклами:

— А од тетка Гинде и чика Жарка још десет неоправданих форе!!!

У складу с пројектом, започетим 2003. године доношењем Закона о основама образовања и васпитања, да српске школе прерасту у необавезне играонице, места за убијање времена, неко се сетио генијалне идеје да уместо досадашњих 25 убудуће као тежа повреда обавеза ученика то буде најмање 35 неоправданих изостанака. Биће да је законодавац проценио да је до сада „дечици“ било ускраћено право на

опуштање, разоноду и ваннаставне активности. Где другде него у компјутерским играоницама, кладионицама, кафићима, фудбалским стадионима и околo њих. Новом законском одредбом растерећени смо и ми родитељи, на чија леђа су се навалиле све недаће транзиције, па уз све, сваки час трчимо у школу и улажемо надљудске напоре смишљајући оправдања за изостанке, атакујући на интелигенцију и здрав разум разредних старешина. Истовремено, овим чланом закона, учитељима, наставницима и професорима омогућено је да бар 35 часова раде у миру са децом која школу, тако ретроградно, доживљавају као образовну и васпитну установу.

У најкраћем, по ко зна који пут, сви ми којима је циљ да Србија после толиких порођајних мука постане уређена држава, у прилици смо да се суочимо са дилемом: да ли је циљ српских законодаваца да законима учине постојеће стање бољим или обратно? Зато, у то име:

— Од тетка Гинде и чика Жарка још десет неоправданих форе!!!

И нек кошта шта кошта, бег никада није био циција.

Тешка питања у тешка времена

Неке одредбе новог закона, под условом да родитељску улогу доживљавамо онако како ју је схватала већина очева и мајки (нас, како би то рекао песник, рођених педесет и неке) — пред нас родитеље постављају читав низ нимало лаких и неозбиљних тема и питања.

Прво и кључно односи се на то да ли су у праву поборници теорије завере који, од политичких промена наовамо, тврде да су за сва лоша решења у нашем образовању, од 2000. до сада, искључиви кривци Ђерђ Сорош и његови експоненти у Србији? Није ли је заиста циљ да се српске државне школе претворе у пандан државним школама у САД?

Школама где, како то представља холивудска Ш-продукција, царују насиље, дрога, алкохол... професори су нужно зло, а ред покушавају да успоставе бивши маринци, зелене беретке или морнаричке фоке. Уосталом, зар већ неке наше школе нису добиле школске полицајце, чија овлашћења, додуше, иду до тога да редовно примају плату и статирају у кукурузу? Од ништа мањег значаја није ни питање да ли ће, пошто почне да се примењује одредба да ђаци учествују у раду школских одбора, упркос неумитној чињеници да су одавно упокојени и друг Тито и самоуправљање, измене и допуне закона омогућити да о раду школа одлучују добровољна ватрогасна друштва, удружења ловаца и риболоваца, фолклорне певачке и играчке групе, Коло српских сестара...

Да трагедија буде већа, решења која је понудио нови закон недвосмислена су порука нама родитељима, који смо, мора се признати, у ова српска транзициона времена у „дебелој“ мањини, будући да улажемо силан труд, излажући се реалној опасности да будемо изложени подсмеху рођене деце, како бисмо својој деци објаснили значај образовања, редовног похађања наставе и поштовање школске дисциплине. Недвосмислена је порука да смо цаба кречили, односно да су у праву родитељи школских другова наше деце који их од малих ногу уче томе да је школа — школа, знање — знање, али да се кроз живот до циља ипак стиже као у квизу „Милионер“: уз помоћ публике, пријатеља и, што је код нас некако најубичајеније, по принципу пола-пола.

Једноставније, аутори закона и Министарство просвете поручују нам да реформа образовања, онаква како је они виде и какву нам је нуде, није ништа друго до део свеопштег пројекта који има за циљ да образовање у земљама источне Европе стави у функцију фабриковања полуобразоване, полуобучене, а надасве јефтине радне снаге, способне да послодавцима донесе профит, а уз то да не поставља суш-

тинска питања. Баш као у оном толико пута цитираном ви-
цу: нахрани прасиће и не дирај дугмиће. На другој страни,
онима који би да им деца стекну образовање какво је нудила
гимназија до чувене Шуварове реформе, јасно се ставља до
знања да је за тако нешто потребно да се одрешу кеса, по-
дигну кредити и плати неколико тричавих хиљада евра за
школарину у приватним школама.

Тек када се нови Закон о основама образовања и
васпитања посматра из овакве визуре, онда бива много јас-
није због чега оно:

— А од тетка Тинде и чика Жарка још десет неоправ-
даних форе!!!

Светло на крају тунела

Чињеница је да Закон о основама образовања и
васпитања није Свето писмо, па да као такав није подложен
променама и побољшањима. Као што је и неоспорна
чињеница, безброј пута доказана у пракси, да свака власт
реагује искључиво на притисак. Захваљујући овим чињени-
цама, зато се као једино могуће решење, када је реч о изме-
нама закона, намеће консензус просветних радника и нас
родитеља, који смо свако на свој начин жртва овог и оваквог
законског решења. Али, да би се тако нешто остварило у
пракси, а не само у брошурама сличној овој коју је
припремила Унија синдиката просветних радника Србије,
неопходно је да свако да свој допринос.

Просветни радници — тако што ће стриктно приме-
њивати прописе који се односе на изостанке и оправдавање
часова, уместо да као у већини случајева ћутке прелазе преко
родитељских лажи и лекарских оправдања добијених на на-
јразличитије начине. У том случају оних плус десет нео-
правданих, којима су тетка Тинде и чика Жарко ученицима
ставили до знања да бег никад није био циција, нанеће

знатно мање штете. Много тежи задатак јесте на нама родитељима, који морамо да се помиримо са чињеницом да смо, у највећем броју случајева, управо ми највећи непријатељи своје деце. Да правила понашања у школи постоје да би се спроводила и поштовала, а не задовољавала форма, односно да се лоша оцена из владања или неког предмета не добија зато што моје дете, како велики број родитеља уме да каже, мрзе професор и директор. Заправо, оног тренутка када прво ми и наша деца, и на крају законодавац, схватимо да се корени системске корупције крију у васпитању и схватањима која деца у школу носе из куће, моћи ће да се говори о некаквом квалитативном помаку. До тада ће вероватно свака нова измена закона, баш као и ова последња, садржати одредбу:

— А од чика министра и народних посланика још десет неоправданих форе!!!

Али, да закључимо. Ако је циљ просветних радника и нас родитеља заиста квалитетан систем образовања, а квалитет се никада није мерио квантитетом, први и основни предуслов за то јесте да код деце изградимо свест о томе да средња школа није обавезна. Ако при том успемо да оне који би да на својим нејаким плећима изнесу један тако важан процес какав је реформа образовања, убедимо да средња школа није социјална или хуманитарна установа, онда постоји нека шанса да се назре трачак светла на крају српског образовног тунела.

Александар Арсенијевић

СИСТЕМСКИ ИЛИ ПАРТИЈСКИ ЗАКОН

Оног тренутка када је постало јасно да су политичке промене у Србији неминовност, а да без свеобухватних реформи комплетног друштвеног система нема ни економског ни било каквог другог опоравка земље, сложили смо се да један тако важан процес нити може нити сме бити искључиво ствар политике, тј. политичких партија. Тада, пре девет година, били смо јединствени у ставу да су друштвене реформе без квалитетних системских закона, али и ангажовања целокупне стручне јавности у њиховој изради, и консензуса приликом њиховог доношења, ништа друго до немогућа мисија, односно пуко испуњавање форме.

Нажалост, показало се да су жеље једно, а спремност политичара да партиократија уступи место демократији и реформама нешто сасвим друго. Осим, наравно, током предизборних кампања.

У заточеништву дневне политике

Другим речима, убрзо смо постали свесни тога да партијски интереси настављају да доминирају над општим, због чега смо у прилици да се сваког дана изнова уверавамо у то да се према образовању, једном од носећих стубова друштва, власт односи искључиво као према дневнополитичком питању, што је резултирало тиме да су просветни радници у Србији поново приморани да се исцрпљују расправама и критикама Закона о основама образовања и васпитања, покушавајући да уразуме актуелну власт указујући на лоша решења и погубне последице по образовни систем, али и друштво уопште. Као и крајем деведесетих, поново смо

принуђени да инсистирамо на принципу три 'д' — демократизација, деполитизација и децентрализација — који су Унија просветних радника Србије, њене чланице и стручна јавност истакле као основне принципе друштвене реформе и реформе система образовања. На несрећу, као и када су усвајани сви претходни закони о основама образовања и васпитања, случајно или не, сви по хитном поступку, поново се суочавамо с поражавајућом чињеницом да српским политичарима не пада на памет да одустану од принципа три 'н' — непринципијелност, непрофесионалност и неодговорност — уверавајући нас у то да је образовање, као и остали носећи стубови друштва, монета за политичко поткусуривање и ништа више.

Кључни доказ за ову тезу представља чињеница да је и најновија верзија Закона о основама образовања и васпитања писана далеко од очију јавности и да се пред парламентом нашла по хитном поступку. На тај начин целокупној јавности предочено је да се, упркос општедруштвеном значају, од каквог је овај законски акт, образовање третира искључиво као ствар дневне политике, владајуће коалиције и унутар коалиционих договора. Уосталом, зар то није директно, свесно или несвесно, на састанку Главног одбора Уније синдиката просветних радника Србије потврдио и сам министар Обрадовић ставом да синдикати нису ти који треба да пишу законе? На тај начин, министар Обрадовић, који се одмах по ступању на дужност заоденуо плаштом толеранције и спремношћу да саслуша саговорника, недвосмислено је исказао већ пословичну ароганцију својих претходника не само у односу према синдикатима већ и према просвети уопште. Другим речима, поново смо били у ситуацији да се директно суочимо с непринципијелношћу, заштитним знаком српских политичара. Да није тако, министар Обрадовић, иначе члан партије која се, бар на папиру, бори за социјалну правду, који је као и његови сарадници и

партијски камаради имао много замерки на закон из 2003. године, с пажњом би саслушао и уважио аргументе Уније и дела стручне јавности који се односе на недостатке предложеног закона. Али, став: то смо говорили док смо били опозиција, а сада смо власт — у коме је до танчина осликана непринципијелност српских политичара, поново је однео превагу над општим интересом и здравим разумом, у шта смо се уверили и приликом скупштинске расправе, будући да су се амандмани дела опозиције, која је, док је била део власти, са индигнацијом одбијала наше аргументе, поклапали са ставовима Уније синдиката просветних радника Србије.

То значи, док су били на власти, није постојала политичка воља да се донесе квалитетан закон о образовању, а сада, када су у опозицији, политички интереси налажу им да критикују предложени закон.

Далеко је Финска

У реформу образовања, како владајућа коалиција и министар просвете желе да представе нови закон, улази се без обзира на чињеницу да такав процес подразумева општи консензус, а у овом случају није обезбеђен ни минималан, из чега се може закључити да се тежње о европској интеграцији Србије свде само на начелне ставове и предизборна обећања. У супротном, владајућа коалиција би се према оваквом једном важном закону односила у складу са европском демократском праксом која, када је реч о образовању, подразумева опсежне јавне расправе и дебате у оквиру свих друштвених група заинтересованих за успех реформе: од родитеља, преко школа и универзитета, до политичких партија и, наравно, синдиката људи запослених у образовању, будући да су просветни радници ти који у пракси на својим леђима носе највећи терет реформе. Али, министар и вла-

дајућа коалиција очигледно заступају став да постоје „наши“ који су увек ту када затреба, и неки други синдикати који би само да критикују и штрајкују. Уосталом, тако нешто потврђено је и приликом избора чланова Националног просветног савета, а све то поново потврђује да један овакав важан закон, од кога зависе развој и будућност сваког друштва, српски политичари доживљавају као пуку партијску ствар.

Унија и део јавности који схвата значај квалитетног система образовања, нити су гајили, нити гаје илузије да је српска политичка сцена на нивоу, рецимо, Финске, где је функција министра просвете резервисана за нестраначке особе с професионалним интегритетом. Ипак, надали смо се да ће наши министри просвете око себе окупити тим професионалаца који схватају значај, знају како функционише и имају визију како би требало да изгледа систем образовања, а све ради што бржег опоравка и развоја земље.

Слично својим претходницима, и министар Обрадовић окурио се (или га је окурила његова партија, небитно је) партијским кадровима, па се међу његовим најближим сарадницима нашао Драгутин Брчин, личност која ће остати упамћена као један од актера пројекта гушења слободе медија у Србији током деведесетих. На овај начин, као и деценијама уназад, свима који се руководе професионализмом као кључним мотивом, шаље се недвосмислена порука да колико год се трудили и какве год резултате остваривали, њихов мандат престаје оног тренутка када дође до смене власти (а до тада се треба својски потрудити да се задовоље лични интереси и интереси породице и пријатеља, од запошљавања па надаље), али и по ко зна који пут у последње две деценије, порука да образовање јесте важан сегмент друштва, али да је за министра и његову партију збрињавање партијских кадрова од много већег значаја. Да није тако, министар Обрадовић до сада би бар покушао да

објасни просветним радницима и јавности (која још увек памти да је дневни лист „Борба“ оних деведесетих, после кратког периода професионализма, отет и стављен у службу режима звао и Брчина), шта је то о чему би као министра просвете могао да га посаветује Драгутин Брчин.

Без стратегије и социјалног програма

Непрофесионализам аутора и њихових политичких ментора огледа се и у члану закона који се односи на финансирање школа, који по многим оценама нема шансе да икада буде спроведен. Наравно, то законодавце не забрињава, јер овај члан неће бити ни први ни последњи који је остао само мртво слово на папиру. Нешто слично догодило се и у делу који се односи на повећање норми часова: уколико буде спроведен, вишак запослених у просвети достићи ће чак 20 одсто, што на другој страни прети да изазове озбиљне социјалне немире. Међутим, законодавце тако нешто нимало не забрињава, јер су свесни чињенице да је у Србији у првој деценији трећег миленијума највећи део синдикалне сцене само декор, а синдикална свест чланства углавном на нивоу амебе. Уосталом, чак и да оваква накарадна рационализација изазове штрајкове, ту су „њихови“ синдикати да минирају и обесмисле синдикални бунт који већ сада најављује Унија синдиката просветних радника Србије. Узроке оваквог односа према образовању свакако треба тражити и у дубоко укорененом схватању да се на образовању и његовом унапређењу не стичу политички поени, али и у чињеници да је Министарство просвете вазалски подређено Министарству финансија, које би да рационализација просвете државу кошта што мање, а ако је то могуће, не кошта уопште. Другим речима, министарство овом законском одредбом покушава да спроведе рационализацију просвете без стратегије и новца, што је по поимању Европе,

какво краси српску власт, сасвим довољно за европске интеграције, које су, узгред, биле највећи предизборни адут дела владајуће коалиције.

Свима, осим онима који то не желе да виде, кристално је јасно да су Закон о основама образовања и васпитања, начин његовог усвајања и однос према образовању са становишта дневне политике, одраз крајње неодговорности ове али и свих досадашњих власти од 2000. године наовамо.

Турци и Шувар дежурни кривци

Ако је доминантан став српских политичара да је образовање јавна потрошња, а не инвестиција у будућност једне државе, онда је то ништа друго до неодговорност коју најбоље илуструје податак да је проценат који се из бруто друштвеног производа улаже у српско образовање далеко испод европског просека. Зато је свима који то хоће да виде, у потпуности јасно да политичка сцена у Србији функционише по принципу: после нас потоп. Током историје безброј пута показало се да када се један такав значајан систем какав је образовање, накарадно успостави, неопходне су деценије да се санира настала штета, а Србија заиста више нема времена за експерименте квазиреформатора који уочиште проналазе у окриљу политичких партија или интересних група које своју моћ и деловање заснивају на необразованости и неинформисаности грађана.

Без обзира на то што ће дежурни скептици оценити ставове Уније као борбу с ветрењачама, наш крајњи циљ, као људи одговорних према својој професији, својој деци, својим ученицима и држави, јесте најшири могући консензус како би омогућио успостављање система образовања који ће и у пракси гарантовати развој српског друштва. У супротном, прети нам реална опасност да се и наредних десет година бавимо и исцрпљујемо реформаторским про-

машајима политичара, политичких партија и њихових експерата од поверења. Уосталом, колико смо времена потрошили само на чувену Шуварову реформу, један у низу експоната из наше збирке колосалних промашаја? Можемо ли да прихватимо одговорност за судбину долазећих генерација које ће трпети последице оваквог накарадног односа према образовању? Да ли ћемо и наредних десет година тражити узроке, сагледавати последице, а оправдања и објашњења највероватније тражити у пет векова проведених под Турцима или у Шуваровој реформи?

Одговори на ова питања нису искључива ствар Уније синдиката просветних радника Србије. О њима треба да размишљају сви којима је стало до будућности наше деце и унука.

У супротном, уколико овако нешто важно препустимо политичкој вољи, лако се може десити да после неколико деценија, на помен Србије неко каже:

— А, то је она земља у којој већ читав век реформишу образовање!

Информативна служба СОЧ-а

ВЕЛИЧИНА ОДГОВОРНОСТИ

Ми смо морали да се осећамо дужним да Србију претворимо у земљу из које се нико не иселјава... Да би Србија постала таква земља, у њој морају да процветају и за- владају знање и наука.

Постоји, међутим, један чинилац који ће битно утицати на развој школства и просвете у ужичком крају: то је страст људи ових крајева за учењем и жудња за знањем. Током 19. века, по селима Србије, и по селима ужичког краја — у Карану, Биоски, Мокрој Гори, Кремнима, Севојну, Стапарима, Равнима, Крвавцима — једна за другом отварају се основне школе. Неће проћи много времена од њиховог отварања, а младе Ужичане наћи ћемо на универзитетима широм Европе: у Бечу, Фрајбургу, Паризу, Цириху, Минхену, Санкт Петербургу, Лајпцигу, Берлину, Женеви, Прагу, где студирају рударство, технику, хемију, физику, славистику, психологију и педагогију, грађевину, права, чак и сликарство. Из ужичке Реалке млади су одлазили у свет и тамо су допуњавали, умножавали и развијали знања која су стекли у њеним учионицама и кабинетима, и с тим увећаним знањем, са докторским и професорским дипломама враћали су се у Србију да преузму послове на којима ће њихово знање бити најбоље употребљено. За разлику од некадашњих студената који су се после студија на страним универзитетима враћали у Србију и радили на њеном напретку и развоју, данашњи студенти са дипломама наших универзитета одлазе у свет, јер у Србији за њих нема места ни посла. У намери да организује неки филозофски скуп, недавно је један од наших филозофа покушао да окупи младе људе који су последњих година дипломирали на Катедри за филозофију у Београду.

Једну колегиницу је, каже, нашао да ради у месарници, друга је посао нашла на двору Карађорђевића, трећи се запослио као конобар, „а многи су отишли“. За последње две деценије Србију је напустило око пола милиона људи, од којих је сваки пети имао факултетску диплому. Ускоро ће више Срба бити у свету него у Србији. Једни неповратно одлазе, а други се не рађају. У Србији је све више празних кућа и опустелих села. Оне основне школе које су по селима Србије отворане у 19. веку, у 21. веку се, једна за другом, гасе и затварају.

Све ово не говорим зато што сам заборавио где се налазим и шта обележавамо данашњом свечаношћу. Ово говорим да бих указао на тежину нашег положаја и на величину наше одговорности, пре свега пред оном децом која данас седе у учионицама у којима смо ми некад седели. Подсећајући нас да је Лотреамон „Малдоророва певања“ написао тек што је навршио двадесету годину (умро је већ у двадесет четвртој), а да је Рембо своје блиставо песничко дело написао од своје петнаесте до деветнаесте године, наш знаменити земљак Сретен Марић указује нам на то „какви вулкани тињају у гимназијалцима“. Какви вулкани у њима тињају доказују и она бројна наша деца која се са тешких међународних такмичења у математици или физици, на којима се надмећу са децом која се школују у неупоредиво бољим условима, враћају као победници, са рукама препуним златних и сребрних медаља. Ми смо морали да се осећамо дужним да Србију претворимо у земљу у којој се ти вулкани неће гасити, у којој власнике тих златних и сребрних медаља нећемо видети како у месарницама секу и мере говедину, како у ресторанима разносе кригле пива или на Сурчину чекају да чекирају карте за одлазак у бели свет. Ми бисмо се морали осећати дужним да Србију претворимо у земљу из које се нико не исељава у Немачку, Канаду, Америку или на Нови Зеланд, зато што и у Србији може ра-

дити и живети исто тако добро као у Немачкој, Канади, Америци или на Новом Зеланду.

Да би Србија постала таква земља, у њој морају да процветају и завладају знања и науке, а да би у њој завладали знања и науке, треба да се сетимо онога што је давно, у 15. веку, у Житију деспота Стефана Лазаревића написао Константин Филозоф: „Много пута где нису успеле војске, које су се потрудиле, и оружје многих лађа, ту је успевала једино просвећеност“. И треба да послушамо оно што је недавно казао министар културе једне европске земље: да улагање у културу није субвенција него инвестиција. Инвестиција у шта? Инвестиција у опстанак и напредак.

Обележавајући 170 година Ужичке гимназије и сећајући се година и генерација које су прошле, треба да мислимо на године и генерације које долазе.

Објављујемо гео беседе коју је академик Љубомир Симовић изговорио на прослави поводом 170 година постојања Ужичке гимназије 14. октобра 2009. године.

УРАВНИЛОВКА И МОТИВАЦИЈА

Ко зна зашто је добро што су се реформске промене у образовању зауставиле 2004. године? Већ данас, после само пет година, може се наслутити штета која би настала да је онај захуктали реформски воз искочио из шина.

Ни период од 2004. до 2009. у српском образовању није био сјајан. Спор као „Ћира“ кроз Шарган. Опет, ко зна зашто је то добро?

Министри просвете нам нису ваљали. Није нам ваљао господин Кнежевић, није нам ваљала госпођица Чолић, није нам ваљао господин Вуксановић, још нам је понајмање ваљао господин Лончар.

Период у коме сада јесмо може се назвати трећим периодом у српском образовању (гледано од 2001. године). Садашњи министар господин Обрадовић има већ преко годину дана министарског стажа, и његов досадашњи рад већ је подложен евалуацији (како то кажемо ми у просвети), па нам и он, већ пословично, не ваља.

Међутим, паралелно са сменама на врху образовања све време постоји и одвија се процес образовања, дајући неке резултате „упркос“ министрима који су изложени критикама, због нерада који раде. Ипак, није све у томе ко је на самом врху, и остали раде неки нерад! Из привидно потпуног нерада ипак је нешто померено у српском образовању. Тако се новонастала ситуација у образовању мора посматрати и анализирати из такође нешто помереног угла.

Многи процеси су започети и трају већ годинама: програм реформе основног образовања, програм реформе средњег стручног образовања, пилот—програми у средњем стручном образовању, рад Националног просветног савета

у три сазива, рад два Завода за образовање, два нова закона о образовању, рационализација образовања, програм стручног усавршавања наставника, напредовање наставника у служби, центри за стручно усавршавање, лиценце за наставнике, предшколски „нулти разред“, пројекат „Креативна школа“, увођење верског и грађанског васпитања, радионице, семинари... Више се не може говорити нити о пребрзом возу нити о „Тири“, већ о једном сложеном процесу који се све брже креће и доноси одговарајуће промене.

И, где смо сад и данас? Где је сад и данас српско образовање?

Место је да се у овој расправи коначно помене и наша десетогодишња улога, улога Уније синдиката просветних радника Србије у образовању Србије.

Не постоји проблем у српском образовању на који нисмо указали. Нема штрајка у образовању који нисмо извели баш ми. Не постоји синдикат образовања који је доследнији од нас. Нема министра просвете кога нисмо нападали, грдили и смењивали. Не постоји синдикат у овој држави кога интересује квалитет, изузев нас. Нема синдиката у образовању који је у сваком моменту имао припремљен списак највећих проблема за новог министра, као што га увек имамо ми. Нема лошег директора школе у Србији кога нисмо „окрпили“. И тако даље.

И, шта је Унија постигла? Где је сад и данас српско образовање?

Без суштинске реформе

Српско образовање и даље нема суштинску реформу. Српско образовање је и даље у рукама политике. Српско образовање не уме да се организује. Оно не схвата светске процесе. Оно не уме да има јединствени информациони систем. О једносменској настави у српском образовању нема ни

говора. Издвајање из БНД за српско образовање је и даље најмање у Европи. Српско образовање није од стратешког интереса иако треба да буде. Деца пију на екскурзијама. Клинци се опраштају од својих учитељица у кафанама. Србија се удвара родитељима деце, родитељи своје деце васпитавају своју децу да професори нису праведни и да ништа не знају, деца туку своје професоре, а министар просвете не сме ни да писне. Сви председници српских општина и градоначелници српских градова појединачно имају већу политичку тежину од министра просвете.

Период у коме се тренутно налазимо (дакле, крај 2009. године) може бити пресудан по српско образовање када су у питању реформски процеси. Ђаци—осмаци идуће школске године ће завршити „по новом“ а сачекаће их гимназија и средња школа које су „по старом“, јер нису реформисане. Довољно је само замислити како ће бити изведена нова (екстерна) мала матуру за годину ипо дана! На шта ће тек личити то преписивање када из године у годину преписивање на квалификационом испиту за средње школе доживљава „бум деведесетих“?

С друге стране, покушај рационализације који чини садашња просветна власт већ на почетку наилази на отпоре локалне политике. Гломазни школски систем само што није пукао од дебљине, а Министарство просвете, иако би као бајаги хтело, једноставно не уме да реши питања сеоских патуљастих школа, као и београдских школа-цинова које су данас без ђака.

Своје неуспехе образовни систем прикрива радом својих стручњака у разним ресорима и деловима образовног система: у Министарству просвете, у Националном просветном савету, у Заводу за унапређивање образовања и васпитања, и у Заводу за вредновање квалитета образовања. Током ових година поменуте службе баве се различитим пројектима који су произвели нове квалитете и нове процесе:

лиценце, семинаре, стручно усавршавање. Створена је нова терминологија: дисеминација, самоевалуација, индикатори квалитета, расплашивање. Још лепше звуче појмови као што су: људски ресурси, спектар обука за директоре, стратегија професионалног развоја, развој стандарда, наставничке компетенције, и други.

Многи нови пројекти и процеси примењени су, унели промене у образовни систем, и дали своје прве резултате. Тако данас имамо нови закон о образовању који предвиђа напредовање наставника у служби, имамо стручно усавршавање и многе огледе у средњим стручним школама. Имамо нова занимања у пилот—варијанти и лиценце за наставнике. Међутим, многи пројекти и процеси већ годинама немају прилику да буду остварени. То се никако не догађа случајно. Министарство просвете, иако је створило неке важне претпоставке за стварне реформе, у исто време не жели и не уме да их спроведе, посебно у сферама издвајања више новца за образовање, рационализације мреже школа, мотивације наставника, и примене нових технологија у образовном систему.

Међутим, највећи феномен који је присутан у школском систему Србије и због кога нису могуће истинске реформе у нашем образовању јесте — уравниловка.

Тај усуд никако да нес остави на миру. Јасно је који важан посао је уравниловка обављала комунизму у комунизму, али запрепашћује чињеница да она и даље влада у школама. Још горе је сазнање да такво стање одговара управо просветним властима, односно бирократији у Министарству просвете и у школским управама. Њима помажу квислинзи којих има колико хоћете по школама, међу нама. То су они којима не одговара стручно усавршавање. То су они због којих све нас родитељи и јавност називају нерадницима. То су они који шаљу ученике по доручак. То су они који мисле да се школа завршава само једном у животу „а

онда су живели срећно до краја живота и имали много деце“.

Ако почнемо да их прозивамо, они себе неће препознати. Ако кажемо да смо ми бољи од њих, они ће нас с правом питати с којим правом ми то тврдимо. Ако их оптужимо за нерад и незнање, они ће оптужити нас. Јер, не постоје објективни критеријуми који ће било коме од запослених у образовању дати право да се разликује од других и да процењује друге.

Неискреност просветне бирократије

Суштина уравниловке и јесте у потпуној једнакости у правима и одговорностима. И у истој плати. И у непостојању критеријума. И у непостојању хијерархије у школама засноване на стручности. А просветна бирократија све то зна, и све време одозго гледа нашу муку, задовољно трљајући руке. Док је тако, она ће бити на власти!

Декларативно, још је Закон о основама система образовања и васпитања из 2004. године предвидео напредовање наставника у служби, предвидео је четири нова звања, и повећану плату која би се регулисала одговарајућим правилником који би донео министар. Сваки наставник који жели звање поред осталих услова мора да одслуша одређени број сати разних семинара, а најмање 140. Међутим, исти закон је предвидео и обавезу сваког наставника да мора у току пет година одслушати 100 сати семинара, да би сачувао своју лиценцу (дозволу за рад). Семинаре би плаћала локална самоуправа и школе. Нажалост, намера просветне бирократије није била искрена. Сада се испоставља да се ради о највећој манипулацији у образовању у овој деценији, а ево зашто.

Правилник о напредовању наставника у служби направљен је 2005. године, а сад, после четири године, очекује се

и његово усклађивање са новим законом. У правилнику су детаљно разрађени критеријуми за одговарајућа звања, а о новцу — ни речи! Пет година је исувише дуг период да бисмо прихватили било какав изговор, па чак ни онај да нема новца.

У међувремену, скоро нико од 100.000 запослених у образовању није напредовао у служби нити добио звање. Кажемо „скоро“, јер се зна да су неки почели да добијају звања преко својих веза, уз сумњиве или несумњиве потврде о одслушаним семинарима. Ми, остали запослени у образовању, нисмо имали времена да сакупимо ни оних фамозних 100 обавезних сати да не би изгубили лиценцу и посао, а камо ли 140, колико је потребно за прво звање. Док нас на научним скуповима школска бирократија већ назива погрдним називом: „скупљачи сати“, локална заједница ни у приближном износу не обезбеђује средства за семинаре. Тако је створен зачарани круг, и могућност напредовања наставника у служби и стицања одговарајућих звања изродили су се у своју супротност:

Уместо да смо на путу напредовања у служби, ми смо на путу да полако и сигурно изгубимо своје лиценце за рад. Подаци недвосмислено говоре: у протеклих пет година остварено је семинара за око 250.000 полазника, што значи да је сваки запослени у образовању одслушао по 2,5 семинара. Мршаво! За сваки семинар свако од нас добио је 12 — 18 сати бонуса, тј. признатих сати, што чини једва 40 сати. А обавеза сваког од 100.000 запослених је да током пет година одслуша „и сакупи“ 100 сати, да би сачувао лиценцу. Није нормална ситуација да у систему који броји преко 100.000 запослених скоро нико нема компетенције за оно што ради, тј. не испуњава услове да обавља свој посао.

Ето изрођене супротности, ето до чега су нас довели? Читав пројекат је имао за циљ да наставнике (који су сви до једнога имали доживотну лиценцу) обучи да буду стручнији, а већ досадашњи резултати говоре да је пројекат произвео

преко 100.000 нестручних наставника којима прети отказ. Преостаје нам да се надамо да наш директор неће искористити своја законска овлашћења, и да се поново неће појавити неки нови министар просвете који ће „препустити наставнике на милост и немилост родитељима“.

Дакле, о мотивацији за напредовањем нема ни говора. Уместо тога, створени су услови да се управља људима и њиховим каријерама и судбинама. Када се све ово прочује по школама наступиће талас полтронства од стране наставника како би сачували свој посао, а у супротном смеру, од директора школа ка наставницима — самовлашће и терор чији ће интензитет и модалитети директно зависити од количине њихових политичких амбиција и количине личне некомпетентности.

Унија СПРС за рефрму „одоздо“

Унија више не може само „одозго“ да се бори за опште принципе и законодавну област, комуницирајући само са министром просвете и његовим помоћницима, значи са врхом система. То сада раде и други синдикати, а њихови мотиви су неспорно спорни. Самим тим преговори које Унија обавља са влашћу су девалвирани и сада имају мању вредност, бар за Унију. Док други шпекуланти из девалвираног преговарања склапају „послове без тендера“ и остварују добит „на црно“, Унија је принуђена да уради нешто друго, што остали не могу: да преко својих школских синдиката зађе у своје школе и да се на лицу места, „одоздо“, умеша у уравниловку и процес стручног усавршавања наставника и напредовања наставника у служби. Школе су домаћи терен Уније, у њих други синдикати и министри долазе само у госте.

Нико данас у српским школама не може да узбурка уравниловку осим Уније. Друго је питање како ће руковод-

ство Уније проценити ове ставове, као и да ли ће то исто руководство, у случају да их прихвати, имати снаге да их спроведе у живот. А улог је велики: било би то први пут после 60 година да у српским школама неко проговори о томе ко је бољи, као и да се усуди да направи критеријуме које није прописао послодавац. Уосталом, Форум београдских гимназија је већ ушао у тај ризичан пројекат, па ћемо видети како ће се Форум провести у Београду!

Шта би требало да уради Унија у својим школама?

1. Први и најважнији посао који би Унија требало да започне је посао препознавања неколико најстручнијих и најцењенијих наставника у свакој школи. Тај посао би могао да се обави путем анонимне анкете међу колегама. Анкету би саставила посебна стручна комисија Уније. Постоји могућност да се и ученици изјасне о својим наставницима, као и још неке друге могућности, али заједнички принцип за све њих мора бити принцип објективности. У том смислу искуства Форума била би драгоценост.
2. Оног момента када се буде приступило препознавању тј. анкетања колега, и када се буду формирале листе неколико најстручнијих колега, догодиће се жестоке реакције у колективима захваљујући којима ће уравниловци бити задат први велики ударац. Унија на то мора бити спремна, и у стању да објасни колегама у школама (и члановима и нечлановима) да су јој намере часне.

Зато што немамо право, нећемо прозивати наше колеге - опоненте. Али имамо право да прозивамо сами себе. Ако немамо право да уперимо прст на колеге који мање вреде и мање дају струци (а то и није лепо, и није ни колегијално), бар имамо право да међу нама самима препознамо најбоље појединце. Уперићемо прст у нас саме. Нећемо више дозволити да некима просветне власти никада не плате оно-

лико колико они вреде. Нећемо више да не знамо ко колико вреди. Хоћемо бар да знамо ко су они који вреде а нису плаћени, за разлику од оних који не вреде толико а исто су плаћени као они. Хоћемо да знамо ко највише вреди.

3. Сакупљене листе би требало анализирати, обавити евалуацију анкете, и затим контактирати колеге који су на листама, објавити по школама имена колега са листа, и дати им сву стручну помоћ ради њиховог евентуалног аплицирања за одређена звања. Затим би кандидати за напредовање предали своје захтеве директорима школа или Заводу за унапређење образовања и васпитања.

По први пут постојале би листе најбољих наставника. Те листе би биле подложне и провери, и евалуацији, и изменама. По први пут настали би стварни услови за мотивацију наставника.

4. Унија би у међувремену формирала платформу за преговарање са министром просвете ради испуњења захтева у вези напредовања и доношења одговарајућих норматива. Платформа би обухватала све аспекте (финансирање, лиценце, семинаре, усаглашавање критеријума), укључујући и учешће у изради одговарајућег правилника о стручном усавршавању.
5. Форум београдских гимназија увелико ради на овој замисли, и већ је формулисао нацрт анкете коју би понудио свим својим колегама у београдским гимназијама. Стручна комисија за развој гимназије Форума београдских гимназија донеће коначну форму анкете почетком новембра 2009. Анкета ће бити реализована током новембра. Уколико буде донета сагласност и одговарајућа одлука Уније, овај пројекат Форума могао би се схватити као својеврстан пилот-пројекат Уније.

Тек после ефеката оваквог „земљотреса“ у српским школама могу се на прави начин поставити питања стандарда оцењивања, просветних саветника, финансирања просветних саветника, обука за директоре, развијања свести наставника за стручно усавршавање, примене нових технологија, развијања комуникације на свим нивоима, променама у гимназијама и средњим школама, екстерним матурама, и сва остала кључна питања, јер намеравамо да најбоље наставнике директно укључимо у рад на свим тим пословима.

Изазови и последице које би настале оваквим променама и буђењем образовања одоздо (а не реформом одозго) - нису за свакога. Оне су само за оне који су спремни да издрже нападе који ће уследити са свих страна. Оне су само за оне који знају да се боре, који су свесни своје снаге и искрено спроводе свој циљ. Оне су само за једине чуваре образовања у Србији — за Унију синдиката просветних радника Србије.

Миодраг Сокић, професор
председник Форума београдских гимназија